

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI**

**АЖИНИЁЗ НОМИДАГИ NUKUS
DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

A. Sultanova

**O‘ZBEKCHA - QORAQALPOQCHA,
QORAQALPOQCHA –O‘ZBEKCHA
LINGVISTIK TERMINLARNING
MAKTAB LUG‘ATI**

NUKUS - 2013

Tuzuvchi-muallif: A. Sultanova

Mazkur ikki tillik maktab lug'ati ta'lim qoraqalpoq tilida olib boriladigan maktablarning 5-9 sinflarida o'zbek tilini o'rganish uchun mo'ljallangan bo'lib, u ikki qismdan iborat: o'zbekcha-qoraqalpoqcha, qoraqalpoqcha-o'zbekcha lingvistik terminlarning alfavit lug'ati va o'zbekcha-qoraqalpoqcha, qoraqalpoqcha-o'zbekcha lingvistik terminlarning sistematik (tizimli) lug'ati.

Lug'at tuzishda asosan ta'lim qoraqalpoq tilida olib boriladigan maktablarning 5-9 sinflari uchun nashr qilingan "Qaraqalpaq tili" hamda ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarning 5-9 sinf "Ona tili" darsliklarida taqdim etilgan lingvistik terminlar nazarda tutildi.

Lingvistik terminlarning "Qaraqalpaq tili" darsliklarida bo'lib, "Ona tili" darsliklarida bo'lmagan tarjimalari qavs ichida berildi.

MAS'UL MUHARRIR:

R. Yuldashev – O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan xalq ta'limi xodimi, pedagogika fanlari nomzodi.

TAQRIZCHILAR:

- 1. A. Madaminov – Berdaq nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti geografiya kafedrasi dotsenti, geografiya fanlari nomzodi.**
- 2. Sh. Yuldashova – Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti o'zbek til bilimi kafedras katta o'qituvchisi, pedagogika fanlari nomzodi.**
- 3. G. Patullaeva – Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti qoraqalpoq til bilimi kafedras katta o'qituvchisi, pedagogika fanlari nomzodi.**

S o'z boshi

O'zbekiston Respublikasining «Davlat tili haqida»gi Qonuni qabul qilinib, o'zbek tiliga davlat tili maqomi berilgach, mamlakatimizda yashovchi barcha millat vakillari oldida uni o'z ona tilidek yanada chuqurroq, puxtarroq o'rganish, kelgusida kasb taqozo etadigan darajada egallashdek muhim vazifa paydo bo'ldi. Istiqloлга erishgach, jamiyatning barcha ijtimoiy-iqtisodiy sohalarida bol'gani kabi ta'lim sohasida ham tub islohotlar jadal ro'yobga chiqarila boshladi.

Qoraqalpoq yoshlari o'zbek tilini ma'lum darajada amaliy biladilar, shu tilda so'zlangan nutqni tinglab mazmunini tushuna oladilar, o'zlari ham gapira biladilar. Ozbek tili ta'limi o'z mazmuni bilan o'quvchilarning ushbu nutq saviyasini rivojlantirishi kerakligi ayon haqiqat. Ta'lim jarayoni yoshlarning og'zaki nutqinigina emas, balki yozma fikr bayon qilish savodxonligini ham oshirish uchin samarali xizmat qilmog'i lozim. Bu ishda ularning o'zbekcha so'z boyligini oshirish bilan birga nutqning grammtk jihatdan to'gri bo'lishini ham ta'minlamog'i zarur. Shu maqsadda ta'lim mazmunida grammatik materiallar ham alohida o'rin tutadi. Lekin, afsuski, 2008 yildan boshlab ta'lim qoraqalpoq maktablarida olib boriladigan maktalarda o'zbek tili ta'lim rus tilida olib boriladigan maktablar uchun mo'ljallab yaratilagan Davlat ta'lim standarti, o'quv dasturi va darsliklar asosida o'qitilmoqda. Ular qoraqalpoq yoshlarining o'zbek tilini, ayniqsa, uning grammatik materiallarini o'rganish ehtiyojlari va imkoniyatlariga ko'p jihatdan mos kelmaydi. Buning ustiga «O'zbek tili» darsliklarida lingvistik terminlar qoraqalpoqcha muqobilini ko'rsatmagan holda ishlatilgan. Shu bois o'quvchilar ularni anglash va o'zlashtirishda bir qator qiyinchiliklarga duch kelmoqdalar. O'zbek tili o'qituvchilari ham o'zbekcha lingvistik terminlarning qoraqalpoqcha muqobillari, qoraqalpoqcha terminlarning o'zbek tilida ifodalanishi haqida aniq ma'lumotga ega emaslar. Chunki ularning qo'llarida ana shu mazmundagi lug'at mavjud emas. Biz lug'atni tuzishda ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarning 5-9-sinflari, ta'lim

qoraqalpoq maktablarida olib boriladigan maktablarning 5-9-sinflari uchun ona tilidan yaratilgan yangi avlod darsliklari asosida o'rganiladigan lingvistik terminlar mazmuni hajmidan kelib chiqdik, ularni o'zaro qiyosladik. Tayyorlangan lug'atdagi lingvistik terminlarning ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarning ona tili darslarida o'rganiladigan lingvistik terminlar bilan uyg'un holda bo'lishi yoshlarning kelgusida oliy o'quv yurtlariga kirishga tayyorgarliklar ko'rishlari uchun ham qulaylik vujudga keltirishini hisobga oldik. Lingvistik terminlar ona tili darsliklarida qanday atalgan bo'lsa, lug'atda shu tarzda aks ettirildi. Masalan, ma'nodosh so'zlar, zid ma'noli so'zlar, taqlid so'zlarni shu tarzda nomlab lug'atga kiritdik.

Lug'at ta'lim qoraqalpoq tilida olib boriladigan maktablarning o'zbek tilini o'rganayotgan, shuningdek, ta'lim ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktablarda qoraqalpoq tilini o'rganayotgan o'quvchilar o'zbek va qoraqalpoq tillarida dars berayotgan o'qituvchilar, shuningdek, pedagogika instituti talabalari uchun mo'ljallandi.

QORAQALPOQCHA - O'ZBEKCHA

LINGVISTIK TERMI'NLARNING ALFAVIT LUG'ATI

A

abstrakt ma'nili atli'q – mavhum otlar
adam atlari' – shaxs nomini bildiruvchi otlar
adam ma'nisindegi atli'q – shaxs ma'nosini bildiruvchi otlar
a'debiy til – adabiy til
a'dettegi ta'rtip – odatdagi tartib
aji'rati'wshi' irkilis belgisi – (ajratuvchi tinish belgisi)
a'lipbe – alifbe
alfavit – alfavit
almasi'q – olmosh
a'meliy stilistika – amaliy uslubiyat
ana tili – ona tili
ani'q ha'zirgi ma'ha'l – (aniq hozirgi zamon)
ani'q keler ma'ha'l – aniq kelasi zamon)
ani'q ma'nili atli'q – konkret otlar
ani'q wo'tken ma'ha'l – aniq o'tgan zamon
ani'qlawi'sh – aniqlovchi
ani'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi – aniqlovchi aloqasidagi so'z birikmasi
ani'qli'q meyil – aniq mayl (xabar mayli)
ani'qli'q qosi'mtasi' – (aniqlikni ifodalovchi qo'shimcha)
ani'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – aniqlovchi ergash gap
antiteza – antiteza
antonimler – antonimlar (zid ma'noli so'zlar)
a'piwayi' joba – sodda reja
apostrof – tutuq belgisi
arab-parsi' so'zleri – arab-fors so'zlari
arab cifri' – arab raqami
aralas qospa ga'pler – aralash qo'shma gaplar
artti'ri'w da'rejesi – orttirma daraja

atama – atama
 termin - termin
 ataw sepligi – bosh kelishik
 atawi'sh bir bas ag'zali' ga'pler – (otli bir bosh bo'lakli gaplar)
 atawi'sh feyil – otlashgan fe'l
 atawi'sh feyil toplami' – otlashgan fe'l o'rami (oboroti)
 atawi'sh so'zler – otlashgan so'zlar
 atawi'sh so'z dizbegi – otli so'z birikmasi
 atawi'sh tirkewishler – ot ko'makchilar
 atli'q (so'zler) – otlar
 atli'q bayanlawi'sh – ot kesim
 atli'qlasqan kelbetlikler – otlashgan sifatlar
 atli'qlasi'w – otlashuv
 atli'qti'n' betleniwi – otning shaxs-son qo'shimchalari bilan qo'llanishi
 atli'qti'n' tarti'mlani'wi' – otlarning egalik qo'shimchalari bilan o'zgarishi
 ataw ga'p – atov gap
 ayi'ri'mlanbag'an ayqi'nlawi'sh – ajratilmagan izohlovchi
 ayi'ri'mlang'an ayqi'nlawi'sh – ajratilgan izohlovchi
 ayi'ri'mlang'an pi'si'qlawi'sh – ajratilgan hol
 ayi'ri'w-sheklew janapay – ayiruv-chegaralov yuklamasi
 ayqi'nlawi'sh – izohlovchi
 ayqi'nlani'wshi' ag'za – izohlanmish
 ayti'li'wi' (orfoepiya) – aytilishi
 avtor ga'pi – muallif (avtor) gapi
 awdarma so'zlik – tarjima lug'at
 awi'sqan ma'ni – ko'chma ma'no
 awi'spali' da'neker – ayiruv bog'lovchisi
 awi'spali' feyil – ko'chma fe'l
 awi'spali' ma'ni – ko'chma ma'no
 awi'zeki a'debiy so'ylew – og'zaki adabiy nutq
 ashi'q buwi'n – ochiq bo'g'in
 ashi'q da'wi'sli' – ochiq unli

B

bag'i'ndi'ri'wshi' da'neker – ergashtiruvchi bog'lovchi
bag'i'ni'n'qi' ga'p – ergash gap
bag'i'ni'n'qi' so'z – tobe so'z
bag'i'ni'n'qi' baylani'stag'i' so'zler – tobe (eragsh) bog'langan so'zlar
bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – ergashgan qo'shma gap
bag'i'ni'n'qi'li' baylani'sli' qospa ga'p – tobe bog'langan qo'shma gap
bari's sepligi – jo'nalish kelishigi
bas ha'rip – bosh harf
bas so'z – bosh so'z
baslama (kirisiv) – boshlama, kirish
baslawi'sh – ega
basqa tillerden wo'zlestirilgen so'zler – boshqa tillardan o'zlashtirilgan so'zlar
basqari'w – boshqaruv
bayanlawi'sh – kesim
belgilew almasi'g'i' – belgilash olmoshi
belgisiz da'reje – majhul nisbat
belgisizlik almasi'g'i' – gumon olmoshi
bet – shaxs
betleniw – tuslanish
betlik almasi'g'i' – kishilik olmoshi
betlik jalg'aw– shaxs-son qo'shimchasi
bir bas ag'zali' ga'pler – bir bosh bo'lakli gaplar
bir ma'nili so'z – bir ma'noli so'z
bir waqi'tli' mezgilles dizbekli qospa ga'p –
birgelkili dawi'ssi'z ses– qo'sh undosh tovush
birikken atli'qlar – qo'shib yoziladigan otlar
birikken kelbetlikler – qo'shib yoziladigan sifatlar
birikken qospa feyiller – qo'shib yoziladigan qo'shma fe'llar
birikpegen atli'qlar – ajratib yoziladigan otlar
birikpegen kelbetlikler – ajratib yoziladigan sifatlar
birikpegen qospa feyiller – ajratib yoziladigan qo'shma fe'llar

birikpegen qospa so'zler – ajratib yoziladigam qo'shma so'zlar
 biriktirivshi da'neker – biriktiruvchi bog'lovchi
 buri'ng'i wo'tken ma'ha'l – uzoq o'tgan zamon
 birlik san – birlik
 biykarlawshi' janapay – inkor yuklamalari
 biykarlawshi' so'z-ga'p – (inkor ma'noli so'z-gap)
 boli'mli' feyil – bo'lishli fe'l
 boli'msi'z feyil – bo'lishsiz fe'l
 boli'msi'z qosi'mta – bo'lishsizlik qo'shimchasi
 boli'msi'zli'q almasi'g'i' – bo'lishsizlik olmoshi
 bo'liwshi irkilis belgilari – (ajratuvchi tinish belgilari)
 bo'lshek san – kasr son
 boljawli keler ma'ha'l – kelasi zamon gumon fe'li
 boljawshi' ma'ni – gumon ma'nosi
 buri'n boli'p wo'tken ma'ha'l feyilleri – uzoq o'tgan zamon fe'llari
 buyri'q ga'p – buyruq gap
 buyri'q meyil – buyruq-istak mayl
 buyri'q (imperativ) tan'laq so'zler – buyruq undovlar
 buwi'n – bo'g'in
 buwi'ng'a wo'tkermelew – bo'g'in ko'chirish
 buwi'nlar'di' wo'tkermelew – bo'g'inlarni ko'chirish
 buwi'ng'a bo'liw – bo'g'inga ajratish
 buwi'n u'nlesligi – bo'g'in singarmonizmi

D

da'nekerli awi'spali' dizbekli qospa ga'p – ayiruv bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap
 da'nekerli dizbekli qospa ga'p – bog'lovchili bog'langan qo'shma gap
 da'nekerli gezekles dizbekli qospa ga'p – zidlov bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap
 da'nekerlik xi'zmettegi so'zler – bog'lovchi vazifasidagi so'zlar
 da'nekersiz dizbekli qospa ga'p – bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap

da'nekersiz mezigilles' dizbekli qospa ga'p – inkor mazmunli bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap

da'nekersiz dizbekli qospa ga'p – bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap

da'nekerli dizbekli qospa ga'p – bog'lovchi yordamida bog'langan qo'shma gap

dara da'neker – sodda (yakka) bog'lovchi

dara yeliklewish so'zlar – sodda taqlid so'zlar

dara sanli'q – tub son

dara so'z – sodda so'z

dara tan'laq – sodda undov so'z

dawamli' ha'zirgi ma'ha'l – hozirgi zamon davom fe'li

dawi's – un, ovoz, tovush

dawi's almasi'wi' – tovush almashinishi

dawi'sli' (ses) – unli (tovush)

dawi'ssi'z (ses) – undosh (tovush)

defis – defis, chiziqcha

dialektlik so'zlar – shevaga xos so'zlar

dialektologiyali'q so'zlik – shevaga xos so'zlar lug'ati

dialog – dialog

distant baylani's – distant bog'lanish

dizbeklewshi intonaciya – bog'lovchi ohang

dizbekli qospa ga'p – bog'langan qo'shma gap

dizbeklewshi da'nekerler – biriktiruvchi bog'lovchilar

do'rendi so'z – yasama so'z

do'rendi kelbetlik – yasama sifat

du'nya tilleri – jahon tillari

duri's jazi'w (jazili'w) – husnixat

duri's so'ylew – to'g'ri nutq

E

ellipsis – ellipsis

epitet – epitet

F

feyl bir bas ag'zali' ga'pler – (fe'lli bir bosh bo'lakli gaplar)

feyl – fe'l

feyl da'rejeleri – fe'l nisbatlari

feyl meylleri – fe'l mayllari

feyl so'z dizbegi – fe'lli so'z birikmasi

feyl tirkewishler – fe'l ko'makchilar

feyl toplamlari' – (fe'lli o'ramlar; oborotlar)

feildin' ma'ha'lleri – fe'l zamonlari

feylli birikpe – fe'lli birikma

fonetika – fonetika

forma – shakl

frazologiya – ibora

frazologiyali'q sinonimlar – frazeologik sinonimlar

frazologiyali'q so'zlik – frazeologik lug'at

frazologiyali'q birliklar – frazeologik birliklar

frazologizm (turaqli' so'z dizbegi) – frazeologizm, ibora

funkcionalli'q stil – funktsional uslub

G

g'ana – gina

gazeta stili – gazeta uslubi

ga'p – gap

ga'p ag'zalari' – gap bo'laklari

ga'ptin' ayi'ri'mlang'an ag'zalari' – gapning ajratilgan bo'laklari

ga'ptin' bas ag'zalari' – gapning bosh bo'laklari

ga'ptin' birgelkili ag'zalari' – gapning uyushiq bo'laklari

ga'ptin' yekinshi da'rejeli ag'zalari' – gapning ikkinchi darajali bo'laklari

ga'ptin' grammatikali'q tiykari' – gapning grammatik asosi

ga'ptin' qaratpa ag'zasi' – (gapning undalma bo'lagi)

gezekles da'neker (ga') – inkor bog'lovchisi

go'nergen so'zlar – eskirib qolgan so'zlar

grafika – grafika

grammatika – grammatika

grammatikali'q sinonimlar – grammatik sinonimlar

grammatikali'q tiykar – grammatik asos

G'

g'alabali'q atli'qlar – turdosh otlar

g'a'rezli – tobe

g'a'rezsiz – mustaqil

H

hal feyil – ravishdosh

hal feyil toplami' – ravishdosh oboroti

ha'reket ati' feyili – harakat nomi

ha'reket ma'nisi – harakar ma'nosi

ha'rip – harf

ha'zirgi-keler ma'ha'l – hozirgi-kelasi zamon

ha'zirgi ma'ha'l – hozirgi zamon

X

xabar ga'p – darak gap

I

ilgerili ta'sir – oldingi ta'sir

inversiya – inversiya

ilimiy stil – ilmiy uslub

imla – imlo

imla qag'iydalari' – imlo qoidalar

imla so'zligi – imlo lug'ati

internacionalli'q so'zlar – internatsional so'zlar

irkilis belgi – tinish belgi

is ju'rgizuv qurallari' – ish yuritish vositasi

is qag'azi' – ish qog'ozi

is qag'azlar stili – ish qog'ozlari uslubi

iyelik sepligi – qaratqich kelishigi

iyesi belgili ga'p –shaxsi (egasi) ma'lum gap
iyesi belgisiz ga'p –shaxsi (egasi) noma'lum gap
iyesi uluwmalasqan ga'p – shaxsi umumlashgan gap
iyesiz gap – shaxssiz (egasiz) gap
izbe-iz bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – ketma-ket ergash gapli qo'shma gaplar
izbe-izli mezigilles dizbekli qospa ga'pler – ketma-ket kelgan bog'langan qo'shma gaplar

J

jabi'si'wshi' ren'k – sirg'aluvchi undoshlar
jalg'aw – qo'shimcha
jaqi'n wo'tken ma'ha'l – yaqin o'tgan zamon
ja'mlew almasi'g'i' – (jamlov olmoshi)
janapay – yuklama
jan'a jol – yangi yo'l, yangi satr, abzats
janrli'q stili – janrlar uslubi
jan'a payda bo'lg'an so'zler – yangi paydo bo'lgan so'zlar
jay almasi'q – sodda olmosh
jay atawi'sh bayanlawi'sh – sodda ot kesim
jay ayqi'nlawi'sh – sodda izohlovchi
jay baslawi'sh – sodda ega
jay da'reje – oddiy daraja
jay ga'p – sodda gap
jay feyil – sodda fe'l
jay feyil bayanlawi'sh – sodda fe'l kesim
jay kelbetlik – sodda sifat
jay ra'wish – sodda ravish
jay sanli'q – sodda son
jay seplew – sodda turlanish
jay toli'qlawi'sh – sodda to'ldiruvchi
jazba a'debiy so'ylew – yozma adabiy nutq
jazba a'debiy til – yozma adabiy til
jazi'w – yozuv

jazi'li'wi' – yozilishi
 jari'li'wshi' ren'k – portlovchi undoshlar
 jeke adam stili – individual(xususiy) uslub
 jin'ishke ayti'lg'an so'zler – (ingichka aytilgan so'zlar)
 jin'ishke da'wi'ssi'z ses – (ingichka (yumshoq) undosh tovush)
 jin'ishke qosi'mta – (ingichka qo'shimcha)
 ji'ynaqlaw san – jamlovchi son
 jupkerlesiw – bitishuv
 jubaylas – juftlash
 jup almasi'q – juft olmosh
 jup ani'qlawi'sh – juft aniqlovchi
 jup atli'q – juft otlar
 jup feyil – juft fe'l
 jup kelbetlikler – juft sifatlar
 jup sanli'q – juft sonlar
 jup so'zler – juft so'zlar
 jup tan'ba –
 jup tan'laq – juft undovlar
 jup yeliklewish so'zler – juft taqlid so'zlar
 juwan ayti'lg'an so'zler – yo'g'on aytilgan so'zlar
 jupkerlesiwshi ani'qlawi'sh – sifatlovchi aniqlovchi
 juwan da'wi'sli' sesler – yo'g'on (qattiq) unli tovushlar
 juwan da'wi'ssi'z ses – yo'g'on (qattiq) undosh tovush
 juwan qosi'mta – yo'g'on qo'shimcha
 juwmaq – xulosa

K

ka'sip atlari' – kasb bildiruvchi otlar
 ka'sip atamaları'n jasawshi' qosi'mtalar – kasb bildiruvchi otlarni yasovchi qo'shimchalar
 ka'siplik (professionalli'q) so'zler – kasb bildiruvchi so'zlar
 kelbetlikler – sifatlar
 kelbetlik da'rejeleri – sifat darajalari

kelbetlik feyil – sifatdosh
 kelbetlik feyil toplami' – sifatdosh oboroti
 keler ma'ha'l – kelasi zamon
 kelisiw – moslashuv
 ken'eytilgen ani'qlawi'sh – (kengaytirilgan aniqlovchi); yoyiq aniqlovchi
 ken'eytilgen ayqi'nlawi'sh – (kengaytirilgan izohlovchi)
 ken'eytilgen ga'p ag'zasi' – (kengaytirilgan gap bo'lagi); yoyiq gap bo'lagi
 ken'eytilmegen jay ga'p – yig'iq sodda gap
 ken'eytilgen jay ga'p – yoyiq sodda gap
 keyinli ta'sir – keyingi ta'sir
 kiris ag'za – (kirish bo'lak); kirish so'z
 kiris ga'p – kirish gap
 kitabi'y stil – kitobiy uslub
 kishireytiwshi ma'nili atli'q – kichraytirish va erkalash otlari
 kishireytiwshi (ma'nili) atli'q jasawshi qosi'mtalar – otlarning kichraytirish va erkalash shakllari
 kontakt baylani's – kontakt bog'lanish
 ko'mekshi feyiller – ko'makchi fe'llar
 ko'mekshi so'zler – yordamchi so'zlar
 ko'p bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – murakkab ergash gapli qo'shma gaplar
 ko'plik qo'si'mtalar – ko'plik qo'shimchasi
 ko'p ma'nili atli'qlar – ko'p ma'noli otlar
 ko'p ma'nili so'z – ko'p ma'noli so'z
 ko'p noqat – ko'p nuqta
 ko'plik jalg'aw – ko'plik qo'shimchasi
 ko'plik san – ko'plik
 ko'rin iske yeliklewish so'zler – holatga taqlid so'zlar
 ko'rkem a'debiyat stili – badiiy uslub
 ko'rkem su'wretlew qurallari' – badiiy tasvir vositalari
 ko'rkem shi'g'armalar – badiiy asarlar
 ku'shli pa't – kuchli urg'u
 ku'sheytiw janapayi' – kuchaytiruv yuklamasi

Q

qamaw buwi'n – (ikki tomonlama yopiq bo'gin)
qaratpa ag'za (so'z) – undalma
qaratpa ga'pler – undalmali gaplar
qaratpa so'z-ga'pler – undalmali so'z-gaplar
qarsi'las bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – to'siqsiz ergash gapli qo'shma gap
qarsi'las da'neker – zidlov bog'lovchisi
qarsi'las dizbekli qospa ga'p – zidlov bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap
qarsi'las pi'si'qlawi'sh – (qiyoslash holi)
qatara kelgen bir tu'r da'wi'ssiz ha'rip – qator kelgan bir xil undosh harflar
qatarli'q san – tartib son
qatnas qag'azlari' – aloqa qog'ozlari
qatnasli'q so'zler – aloqador so'zlar
qawi's – qavs
qi'si'q da'wi'sli – (tor unli)
qi'sqarg'an atli'qlar – qisqartma otlar
qi'sqarg'an so'zler – qisqartma so'zlar
qi'ya toli'qlawi'sh – vositali to'ldiruvchi
qos noqat – ikki nuqta
qosi'mta – qo'shimcha
qosi'mta jalg'ani'wi' – qo'shimcha qo'shilishi (qo'shimcha qo'shish bilan yasalgan so'zlar)
qospa atawi'sh bayanlawi'sh – qo'shma otlashgan kesim
qospa ayqi'nlawi'sh – (qo'shma izohlovchi)
qospa bayanlawi'sh – qo'shma kesim
qospa da'neker – qo'shma bog'lovchi
qospa feyil – qo'shma fe'l
qospa feyil bayanlawi'sh – qo'shma fe'l kesim
qospa kelbetlik – qo'shma sifat
qospa so'z – qo'shma so'z
qospa toli'qlawi'sh – (qo'shma to'ldiruvchi)

qo's da'wi'sli' ha'ripler – qo'sh unli harflar
qospa almasi'q – qo'shma olmosh
qospa ani'qlawi'sh – (qo'shma aniqlovchi)
qospa ga'p – qo'shma gap
qospa ra'wish – qo'shma ravish
qospa sanli'q – qo'shma son
qospalang'an bayanlawi'sh – murakkab kesim
qospalang'an joba – murakkab reja
qospalang'an sintaksislik pu'tinlik – murakkab sintaktik butunlik

L

leksika – leksika
leksikali'q quram – leksik qatlam
leksikali'q ma'ni – lug'aviy ma'no
leksikali'q sinonimlar – leksik sinonimlar
leksikologiya – leksikologiya
lersikografiya – lersikografiya
logikali'q pa't – mantiqiy urg'u

M

maqset bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – maqsad ergash gapli qo'shma gap
maqset pi'si'qlawi'sh – maqsad holi
maqset ra'wishi – maqsad ravishi
ma'ha'l ma'nisi – zamon ma'nosi
maqullawshi' so'z-ga'p – tasdiq ma'noli so'z-gap
ma'mleketlik til – davlat tili
ma'mleketlik til biyligi – davlat tili maqomi
ma'niles so'zlar – ma'nodosh so'zlar
ma'nili so'z – ma'noli so'z
ma'nili so'z shaqaplari' – mustaqil so'z turkumlari
ma'nilik qatnas – ma'noviy aloqa
menshikli atli'qlar – atoqli otlar

menshikli qospa atli'qlar – atoqli qo'shma otlar
metafora – metafora
mezgilles dizbekli qospa ga'p – inkor bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap
milliy til – milliy til
modal so'zler – modal so'zlar
modalli'q janapay – (modallik yuklamasi)
morfologiya – morfologiya
morfologiyali'q norma – morfologik me'yor
morfologiyali'q sinonimlar – morfologik sinonimlar
mug'dar-da'reje pi'si'qlawi'shi' – daraja-miqdor holi
mug'dar-da'reje ra'wishi – miqdor-daraja ravishi

N

naqi'l-maqallar – maqol va matallar
na'tiyje da'nekeri – (natija bog'lovchisi)
neologizm – neologizm
niyetli keler ma'ha'l – kelasi zamon maqsad fe'li
noqat – nuqta
noqatli' u'tir – nuqtali vergul
norma – me'yor

O

omonimlar – omonimlar (shakldosh so'zlar)
oratorlar stili – notiqalar uslubi
orfoepiya – orfoepiya
orfoepiyali'q so'zlik – orfoepik lug'at
orfografiya – orfografiya
orfografiyali'q so'zlik – imlo lug'ati
orfogramma – orfogramma
ocherk – ocherk

P

paronimlar – paronimlar
pa't – urg'u

pa'tli buwi'n – urg'uli bo'g'in
pa'tsiz buwi'n – urg'usiz bo'g'in
pi'si'qlawi'sh – hol
pi'si'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – hol ergash gap
pi'si'qlawi'shli'q qatnastag'i so'z dizbegi – holli so'z birikmasi
poetikali'q stil – (poetik uslub)
prozali'q stil – (prozaik asarlar uslubi)
publicistikali'q stil – publitsistik uslub

R

ra'wish – ravish
ra'wishtin' artti'ri'w da'rejesi – ravishning orttirma darajasi
ra'wishtin' sali'sti'ri'w da'rejesi – ravishning qiyosiy darajasi
ra'wishtin' da'rejeleri – ravishlarda daraja
ra'smiy hu'jjetler – rasmiy hujjatlar
ra'smiy is qag'azlari' – rasmiy ish qog'ozlari
ra'smiy is qag'azlari'ni'n' stili – rasmiy ish qog'ozlari uslubi
ra'smiy stil – rasmiy uslub
replika – luqma; replika
rim cifri' – rim raqami
rus tili orqali' kirgen so'zlar – rus tili orqali kirgan so'zlar
russha-qaraqalpaqsha so'zlik – ruscha-qoraqalpoqcha lug'at
rus tilinen kirgen so'zlar – rus tilidan kirgan so'zlar

S

sali'sti'ri'w da'reje – qiyosiy daraja
sali'sti'rmali' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – (qiyoslash ergash gapli qo'shma gap)
sanaq san – sanoq son
sanli'q – son
sebeb bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – sabab ergash gapli qo'shma gap
sebeb da'neker – sabab bog'lovchisi
sebeb-na'tiyje dizbekli qospa ga'p – (sabab-natija mazmunli bog'langan qo'shma gap)
sebeb pi'si'qlawi'sh – sabab holi

sebeb ra'wishi – sabab ravishi
sepleniw – turlanish
seplik – kelishik
seplik qo'si'mtalari' (jalg'awlar) – kelishik qo'shimchalari
ses – tovush
ses u'nlesligi – tovush singarmoniyasi
seske yeliklewish so'zler – (tovushga taqlid so'zlar)
siltew almasi'g'i' – ko'rsatish olmoshi
si'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – holat (ravish) ergash gapli qo'shma gap
si'n ra'wishi – holat ravishi
si'n pi'si'qlawi'sh – ravish holi
sinonim atli'qlar – sinonim otlar
sinonim feyiller – sinonim fe'llar
sinonimlik qatar – sinonimik qator
sinonimiya – sinonimiya
sinonimlar – sinonimlar (ma'nodosh so'zlar)
sinonimlar so'zligi – sinonimlar lug'ati
sintaksis – sintaksis
sintaksislik baylani's – sintaktik bog'lanish
sintaksislik ma'ni – sintaktik ma'no
sintaksislik sinonimlar – sintaktik sinonimlar
sintaksislik wazi'ypa – sintaktik vazifa
si'zi'qsha – tire; defis, chiziqcha
soraw belgisi – so'roq belgisi
soraw – so'roq
soraw almasi'g'i' – so'roq olmoshi
soraw ga'p – so'roq gap
soraw janapay – so'roq-taajjub yuklamasi
soraw so'z-ga'pler – (so'roq so'z-gaplar)
so'ylew ag'zalari' – nutq a'zolari
so'ylew ma'deniyati' – nutq madaniyati
so'ylew stilleri – nutq uslublari; so'zlashuv uslubi

so'ylewshinin' ga'pi – muallif gapi
 so'z bayli'g'i' – so'z boyligi
 so'z-ga'p – so'z-gap
 so'z dizbegi – so'z birikmasi
 so'z jasali'w – so'z yasash
 so'z jasaw usi'llari' – so'z yasash usullari
 so'z jasawshi' qosi'mta – so'z yasovchi qo'shimcha
 so'z ma'nisi – so'z ma'nosi
 so'z qo'si'liw usi'li' – so'z qo'shish usuli
 so'z pa'ti – so'z urg'usi
 so'z tiykari' – so'z o'zak -negizi
 so'z tu'rlewshi qo'si'mtalar (jalg'awlar) – so'z turlovchu qo'shimchalar
so'z shaqaplari' – so'z turkumlari
 so'zdin' imlasi' – so'zning imlosi
 so'zdin' ko'p ma'nililigi – so'zning ko'p ma'noliligi
 so'zdin' quri'li'si' – so'z tarkibi
 so'zdin' da'slepki ma'nisi – so'zning bosh ma'nosi
 sozi'li'nqi' dawi'sli' – cho'ziq unli tovush
so'zlik – lug'at
 so'zlik tu'rleri – lug'at turlari
 so'zlik quram – lug'at qatlami
 stilistikali'q shegaralang'an so'zler – stilistik chegaralangan so'zlar
 stilistikani'n' tiykari' – stilistikaning asosi
 stillik neytral so'zler (bir stil ushi'n biyta'rep so'zler) – uslubiy neytral uslub
 stillik figura – uslubiy figura

T

tabi's sepligi – tushum kelishigi
 ta'kirar almasi'q – takroriy olmosh
 ta'kirar atli'q – takroriy ot
 ta'kirar da'nekerler – takror bog'lovchilar
 ta'kirar so'z – takroriy so'z

ta'kirar yeliklewish so'zler – takror taqlid so'zlar
 ta'kirar kelbetlikler – takroriy sifatlar
 ta'kirar tan'laq – takroriy undovlar
 ta'kirar ra'wish – takroriy ravish
 talqi'law tekstleri – muhokama-matnlar
 tan'laq so'z-ga'pler – undov so'z-gaplar
 tan'laq (so'zler) – undov
 tarti'm jalg'aw – egalik qo'shimchalari
 tarti'mli' seplew – (egalik qo'shimchali turlanish)
 temani'n' mazmuni' – mavzuning mazmuni
 ten' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – teng ergash gapli qo'shma gaplar
 ten' (dizbekli) baylani'stag'i' so'zler – teng bog'langan so'zlar
 termin – termin; atama
 terminologiyali'q so'zlik – terminlar lug'ati
 til arti' – til orqa
 til aldi' – til oldi
 til dawi'ssi'z sesleri – til undosh tovushi
 til sesleri – nutq tovushlari
 til stilleri – nutq uslublari
 tilek meyil – istak mayli
 tiller wo'rtasi'ndag'i qari'm-qatnas – tillar o'rtasidagi munosabatlar
 til wo'rtasi' – til o'rta
 ti'msallar stili – (timsollar uslubi)
 tirkewish – ko'makchi
 tirkewish xi'zmettegi so'zler – vazifadosh ko'makchilar
 ti'rnaqsha – qo'shtirnoq
 tiykar kelbetlik – tub sifat
 tiykar so'z (tu'bir so'z) – tub so'z
 tiykarg'i bo'lim – asosiy qism
 tiykarg'i ma'ni – asosiy (neytral) ma'no
 tiykarg'i pikir – asosiy fikr
 tiykarg'i tan'laq – (tub undov)

toli'qlawi'sh – to'ldiruvchi
toli'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – to'ldiruvchi ergash gap
toli'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi – to'ldiruvchi munosabatli so'z birikmasi
topar – guruh
toplav san – jamlovchi son
toli'q ga'p – to'liq gap
toli'q yemes ga'p – to'liqsiz gap
turaqli' so'z – ibora
tu'rkiy tiller – turkiy tillar
turmi's-salt (etiketlik) tan'lag'i' – ???
tu'sindirmeli dizbekli qospa ga'p – izohlovchili bog'langan qo'shma gap
tu'sindirime so'zlik – izohli lug'at
tuyg'i'-sezim tan'lag'i' – his-hayajon undovlari
tuwra ga'p – ko'chirma gap
tuwra ma'ni – bosh (asosiy) ma'no
tuwra ta'rtip – odatdagi tartib
tuyi'q buwi'n – yopiq bo'g'in
tu'bir (tu'bir so'z) – o'zak ; tub so'z
tu'birles so'zler – o'zak dosh so'zlar
tu'pkilikli tirkewishler – sof (asl) ko'makchilar
tuwra ma'ni – o'z ma'nosi
tu'sinik – tushuncha
tuwra toli'qlawi'sh – vositasiz to'ldiruvchi

U

uluwma a'debiy so'zler – umumxalq ishlatiladigan adabiy so'zlar
uluwmalasti'ri'wshi' so'zler – umumlashtiruvchi so'zlar
uluwmali'q ma'ni – umumiy ma'no
u'ndew belgisi – undov belgisi
u'ndew ga'p – undov gap
ushi'rma so'zler – hikmatli so'zlar

U'

u'lgı – namuna
u'n – shovqin; un
u'nleslik ni'zami' – singarmonizm qonuni
u'nli – jarangli
u'nli dawi'ssi'z ses – jarangli undosh tovush
u'nsiz – jarangsiz
u'nsiz dawi'ssi'z ses – jarangsiz undosh tovush
u'tir – vergul
u'ylesiw (izafet) – izofa; (qaratqichli bog'lanish)
u'ylesiwshi ani'qlawi'sh – qaratqich(li) aniqlovchi

W

wo'lsheiw birlikleri – hisob so'zlari
wo'nimli – unumli
wo'zbek xali'q dialektleri – o'zbek xalq shevalari
wo'zgelik da'reje – orttirma nisbat
wo'zgergen ta'rtip – o'zgargan tartib
wo'zlestirilgen ga'p – o'zlashtirma gap
wo'zlik almasi'g'i' – o'zlik olmoshi
wo'zlik da'reje – o'zlik nisbat
waqi't bag'i'nin'qi'li' qospa ga'p – payt ergash gapli qo'shma gap
waqi't pi'si'qlawi'sh – payt holi
waqi't ra'wishi – payt ravishi
wori'n atlari' – o'rin bildiruvchi otlar
wori'n atlari'n jasawshi' qosi'mtalar – o'rin-joy otlarini yasovchi qo'shimchalar
wori'n bag'i'nin'qi'li' qospa ga'p – o'rin ergash gapli qo'shma gap
wori'n pi'si'qlawi'sh – o'rin holi
wori'n ra'wishi – o'rin ravishi
wori'n sepligi – o'rin-payt kelishigi

wori'n ta'rtibi – gapda so'z tartibi
wori'n almasi'w ta'rtibi – o'zgargan tartib
wo'tken ma'ha'l – o'tgan zamon

E

yeki bas ag'zali' ga'pler – ikki bosh bo'lakli gaplar
yeki tillik awdarma so'zlik – ikki tillik (tarjima) lug'at
yeliklewish so'zler – taqlid so'zlar
yerinlik dawi'sli' sesler – lablangan unli tovushlar
yerinlik dawi'ssi'z ses – lab undosh tovushi
yeziwlik dawi'sli' sesler – lablanmagan unli tovushlar
yesapli'q san – miqdor son

Z

zatti'n' tu'r-tu'si – predmetning belgisi

Sh

shamali'q san – chama son
sha'rt bag'i'nin'qi'li' qospa ga'p – shart ergash gapli qo'shma gap
sha'rt da'neker – (shart bog'lovchisi)
sha'rt meyil – shart mayl
sha'rt pi'si'qlawi'sh – shart holi
shawqi'm – shovqin
sheriklik da'reje – birgalik nisbat
shi'g'i's sepligi – chiqish kelishigi

C

cifr – raqam
citata – sitata

O‘ZBEKCHA – QORAQALPOQCHA
LINGVISTIK TERMINLARNING ALFAVIT LUG‘ATI

A

adabiy til – a‘debiy til

yangi yo‘l, yangi satr, abzats – taza jol

ajratib yoziladigan qo‘shma so‘zlar – birikpegen qospa so‘zlar

(ajratuvchi tinish belgisi) – aji‘rati‘wshi‘ irkilis belgisi

ajratib yoziladigan otlar – birikpegen atli‘qlar

ajratib yoziladigan qo‘shma fe‘llar – birikpegen qospa feyiller

ajratib yoziladigan sifatlar – birikpegen kelbetlikler

aloqa qog‘ozlari – qatnas qag‘azlari‘

atov gap – ataw ga‘p

ajratilgan hol – ayi‘ri‘mlang‘an pi‘si‘qlawi‘sh

ajratilgan izohlovchi – ayi‘ri‘mlang‘an ayqi‘nlawi‘sh

ajratilmagan izohlovchi – ayi‘ri‘mlanbag‘an ayqi‘nlawi‘sh

alfavit – alfavit

alipbe – a‘lipbe

amaliy uslubiyat – a‘meliy stilistika

aniq mayl – ani‘qli‘q meyl

aniq o‘tgan zamon – ani‘q wo‘tken ma‘ha‘l

aniqlovchi – ani‘qlawi‘sh

aniqlovchi ergash gap – ani‘qlawi‘sh bag‘i‘ni‘n‘qi‘ ga‘p

antonimlar (zid ma‘noli so‘zlar) – antonimler

aniqlovchi aloqasidagi so‘z birikmasi – ani‘qlawi‘shli‘q qatnastag‘i‘ so‘z dizbegi

antiteza – antiteza

arab-fors so‘zlari – arab-parsi‘ so‘zleri

arab raqami – arab cifri‘

aralash qo‘shma gaplar - aralas qospa ga‘pler

asosiy fikr – tiykarg‘i pikir

asosiy (neytral) ma‘no – tiykarg‘i‘ ma‘ni

asliy sifat – negizgi kelbetlik

asosiy qism – tiykarg'i' bo'lim
atama – atama
atoqli otlar – menshikli atli'qlar
atoqli qo'shma otlar – menshikli qospa atli'qlar
avtor gap – avtor ga'pi
ayiruv bog'lovchisi – awi'spali' da'neker
ayiruv-chegaralov yuklamasi – ayi'ri'w-sheklew janapayi'
aytilishi – ayti'li'wi' (orfoepiya)

B

badiiy uslub – ko'rkem a'debiyat stili
badiiy tasvir vositalari - ko'rkem su'wretlew qurallari'
boshqaruv – basqari'w
belgilash olmoshi – belgilew almasi'g'i'
bir bosh bo'lakli gaplar – bir bas ag'zali' ga'pler
bir ma'noli so'z – bir ma'nili so'z
bir necha ergash gapli qo'shma gaplar – ko'p bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler
bir turdagi aniqlovchilar – bir tu'r ani'qlawi'sh
bir vaqtda yuz beradigan inkor ma'noli bog'langan qo'shma gap – bir waqi'tli'
mezgilles dizbekli qospa ga'p
birgalik nisbat – sheriklik da'reje
birlik – birlik san
biriktiruvchi bog'lovchi – biriktiriwshi da'neker
bitishuv – jupkerlesiw
bog'langan qo'shma gap – dizbekli qospa ga'p
bog'lanishli nutq – baylani'sli' so'ylew
bog'lanishli so'zlar – baylani'sli' qarapayi'm so'zler
bog'lovchi – da'neker
bog'lovchili bog'langan qo'shma gap – da'nekerli dizbekli qospa ga'p
bog'lovchi vazifasidagi so'zlar – da'nekerlik xi'zmettegi so'zler
bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap – da'nekersiz dizbekli qospa ga'p
bog'lovchi ohang – dizbeklewshi intonaciya
biriktiruvchi bog'lovchilar – dizbeklewshi da'nekerler

bosh gap – bas ga’p
bosh harf – bas ha’rip
bosh kelishik – ataw sepligi
bosh so’z – bas so’z
boshlama – baslama (kirisiw)
boshqa tillardan o’zlashtirilgan so’zlar – basqa tillerden wo’zlestirilgen so’zler
buyruq-istak mayl – buyri’q meyil
buyruq gap – buyri’q ga’p
buyruq-xitob undovlari – buyri’q (imperativ) tan’laq
bo’lishli fe’l – bo’li’mli’ feyil
bo’lishsiz fe’l – bo’li’msi’z feyil
bo’lishsizlik olmoshi – boli’msi’zli’q almasi’g’i’
bo’lishsizlik qo’shimchasi – boli’msi’z qosi’mta
bo’g’in – buwi’n
bo’g’inga ajratish – buwi’ng’a bo’liw
bo’g’in ko’chirish – buwi’n wo’tkermelewi
bo’g’in singarmonizmi – buwi’n u’nlesligi

D

darak gap – xabar ga’p
davlat tili – ma’mleketlik til
davlat tili maqomi – ma’mleketlik til biyligi
defis (chiziqcha) – defis; si’zi’qsha
dialog – dialog
dialogik nutq – dialogli’q so’ylew

E

ega – baslawi’sh
egalik qo’shimchalari – tarti’m qosi’mtalar (jalg’aw)
egalik qo’shimchali turlanish – tarti’mli’ seplew
egalik qo’shimchali turlanish – tarti’mli’ sepleniw
ellipsis – ellipsis
epitet – epitete

epigraf – epigraf

ergashtiruvchi bog'lovchi – bag'i'ni'n'di'ri'wshi' da'neker

ergash gap – bag'i'ni'n'qi' ga'p

ergash (tobe) so'z – bag'i'ni'n'qi' so'z

ergash (tobe) bog'langan so'zlar – bag'i'ni'n'qi' baylani'stag'i' so'zlar

ergashgan qo'shma gap – bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p

eskirib qolgan so'zlar – go'nergen so'zlar

F

fe'l – feyil (so'zlar)

fe'l mayllari – feyil meylleri

fe'l ko'makchilar – feyil tirkewishler

fe'l zamonlari – fe'yildin' ma'ha'lleri

(fe'lli bir bosh bo'lakli gaplar) – feyil bir bas ag'zali' ga'pler

fe'lli birikma – feyilli birikpe

fe'lli so'z birikmasi – feyil so'z dizbegi

(fe'lli o'ramlar; oborotlar)– feyil toplamlari'

fonetika – fonetika

frazeologik lug'at – frazeologiyali'q so'zlik

frazeologik birliklar – frazeologiyali'q birlikler

funktsional uslub – funkcionalli'q stil

frazeologik sinonimlar – frazeologiyali'q sinonimlar

frazeologizm, ibora – frazeologizm (turaqli' so'z dizbegi)

G

gazeta uslubi – gazeta stili

gap – ga'p

gap bo'laklari – gap ag'zalari'

gapning ajratilgan bo'laklari – ga'ptin' ayi'ri'mlang'an ag'zalari'

gapning bosh bo'laklari – ga'ptin' bas ag'zalari'

gapning grammatik asosi – ga'ptin' grammatikali'q tiykari'

gapning ikkinchi darajali bo'laklari – ga'ptin' yekinshi da'rejeli ag'zalari'

(gapning undalma bo'lagi) – ga'ptin' qaratpa ag'zasi'

gapning uyushiq bo'laklari – ga'ptin' birgelkili ag'zalari'
grafika – grafika
grammatika – grammatika
grammatik sinonimlar – grammatikali'q sinonimlar
grammatik asos – grammatikali'q tiykar
gumon olmoshi – belgisizlik almasi'g'i'
guruh – topar

H

harakar ma'nosi – ha'raket ma'nisi
harakat nomi – ha'reket ati' feyili
harf – ha'rip
hikmatli so'zlar – ushi'rma so'zlar
hisob so'zlari – wo'lshew birlikleri
hissiyot (his-hayajon) undovlari – tuyg'i'-sezim tan'laq
hol – pi'si'qlawi'sh
hol ergash gap – pi'si'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p
holat ravishi – si'n ra'wishi
hollik aloqasidagi so'z birikmasi – pi'si'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi
hozirgi-kelasi zamon – ha'zirgi-keler ma'ha'l
hozirgi zamon – ha'zirgi ma'ha'l
hozirgi zamon davom fe'li – dawamli' ha'zirgi ma'ha'l
husnixat – duri's jazi'li'w

I'

ibora – turaqli' so'z dizbegi
ikki bosh bo'lakli gaplar – yeki bas ag'zali' ga'pler
ikki nuqta – qos noqat
ikki tillik (tarjima) lug'at – yeki tillik awdarma so'zlik
ilmiy uslub – ilimiy stil
imlo – imla
imlo lug'ati – orfografiyali'q so'zlik
imlo qoidalari – imla qag'iydalari'

imlo lug'ati – imla so'zlik (so'zligi)
internatsional so'zlar – internacionalli'q so'zlar
individual uslub – jeke adam stili
(ingichka aytilgan so'zlar) – jin'ishke ayti'lg'an so'zlar
(ingichka undosh tovush) – jin'ishke da'wi'ssi'z ses
(ingichka (yumshoq) unli tovushlar) – jin'ishke da'wi'sli' sesler
inkor bog'lovchisi – gezekles da'neker (ga')
inkor bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap – mezgilles dizbekli qospa ga'p
(inkor ma'noli so'z-gap) – biykarlawshi' so'z-ga'p
inkor mazmunli bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap – da'nekersiz mezgilles' dizbekli qospa ga'p
inkor yuklamalari – biykarlawshi' janapay
inversiya – inversiya
izohlovchi bog'langan qo'shma gap – tu'sindirmeli dizbekli qospa ga'p
ish yuritish vositasi – is ju'rgiziw qurali'
izohlovchi – ayqi'nlawi'sh
izohlanuvchi bo'lak – ayqi'nlani'wshi' ag'za
izohli lug'at – tu'sindirme so'zlik
ishlatilish doirasi cheklangan so'zlar – qollani'li'w wo'risi sheklengen so'zlar
ishonch bildiruvchi modal so'zlar – isenim bildiriwshi modal so'zlar

J

jahon tillari – du'nya tilleri
(jamlov olmoshi) – ja'mlew almasi'g'i'
jamlovchi son – ji'ynaqlaw san
janrlar uslubi – janrli'q stili
jarangli – u'nli
jarangli undosh tovush – u'nli da'wi'ssi'z ses
jarangsiz – u'nsiz
jarangsiz undosh tovush – u'nsiz da'wi'ssi'z ses
juft olmosh – jup almasi'q
juft fe'l – jup feyil

juft sonlar – jup sanli'q
juft so'zlar – jup so'zler
jo'nalish kelishigi – bari's sepligi
(juft aniqlovchi) – jup ani'qlawi'sh
juft otlar – jup atli'q
juft taqlid so'zlar – jup yeliklewish so'zler
juft sifatlar – jup kelbetlikler
/// ... – jup tan'ba
juft undovlar – jup tan'laq

K

kasb bildiruvchi otlar – ka'sip atlari'
kasb bildiruvchi otlarni yasovchi qo'shimchalar – ka'sip atlari'n jasawshi'
qosi'mtalar
kasb bildiruvchi so'zlar – ka'siplik (professionalli'q) so'zler
kasr son – bo'lshek san
kelasi zamon – keler ma'ha'l
kelishik – seplik
kelishik qo'shimchalari – seplik qo'si'mtalar
kengaytirilgan (yoyiq) aniqlovchi – ken'eytilgen ani'qlawi'sh
kengaytirilgan (yoyiq) izohlovchi – ken'eytilgen ayqi'nlawi'sh
kengaytirilgan (yoyiq) gap bo'lagi – ken'eytilgen ga'p ag'zasi'
keyingi ta'sir – keyinli ta'sir
kesim – bayanlawi'sh
ketma-ket kelgan inkor ergash gapli qo'shma gaplar – izbe-iz bag'i'ni'n'qi'li'
qospa ga'pler
ketma-ket inkor ergash gapli qo'shma gaplar – izbe-izli mezgilles dizbekli qospa
ga'pler
ketma-ket bog'lanish – izbe-iz baylani's
kitobiy uslub – kitabi'y stil
kirish so'z; (kirish bo'lak) – kiris ag'za
(kirish gap) – kiris ga'p
kishilik olmoshi – betlik almasi'g'i'

kichraytirish va erkalash otlari – kishireytiwshi ma'nili atli'q
 konkret otlar – ani'q ma'nili atli'q
 kontakt bog'lanish – kontakt baylani's
 kuchaytirma daraja – arttırıw da'rejesi
 kuchli (bosh) urg'u – ku'shli pa't
 kuchaytiruv yuklamasi – ku'sheytiw janapayi'
 ko'makchi – tirkewish
 ko'makchi fe'llar – ko'mekshi feyller
 ko'makchi vazifasidagi so'zlar – tirkewish xi'zmettegi so'zler
 ko'p ma'noli otlar – ko'p ma'nili atli'qlar
 ko'p ma'noli so'z – ko'p ma'nili so'z
 ko'plik – ko'plik san
 ko'plik qo'shimchasi – ko'plik qo'si'mtalar
 ko'plik qo'shimchasi – ko'plik jalg'aw
 (ko'rin ishga taqlid so'zlar)– ko'rin iske yeliklewish so'zler
 ko'rsatish olmoshi – siltew almasi'g'i'
 ko'chirma gap – tuwra ga'p
 (ko'chma fe'l)? – awi'spali feyil
 ko'chish belgisi – ko'shiw belgisi
 ko'chma ma'no (so'zning ko'chma ma'nosi) – awi'spali' ma'ni

L

lablanmagan – yeziwlik
 lablangan – yerinlik
 lablangan unli tovushlar – yerinlik da'wi'sli' sesler
 lablanmagan unli tovushlar – yeziwlik da'wi'sli' sesler
 lab undosh tovushi – yerinlik da'wi'ssi'z ses
 leksik qatlam – leksikali'q quram
 leksik sinonimlar – leksikali'q sinonimler
 leksika – leksika
 leksikaning boyish manbalari – leksikani'n' bayi'w derekleri
 leksikografiya – leksikografiya
 leksikologiya – leksikologiya

luqma; replika – replika

lug‘at – so‘zlik

lug‘at qatlami – so‘zlik quram

lug‘atshunoslik – leksikografiya

lug‘aviy ma‘no – leksikali‘q ma‘ni

M

majhul nisbat – belgisiz da‘reje

maqsad ergash gapli qo‘shma gap – maqset bag‘i‘ni‘n‘qi‘li‘ qospa ga‘p

maqsad holi – maqset pi‘si‘qlawi‘sh

(ma‘qullash) tasdiq ma‘noli so‘z-gap – maqullawshi‘ so‘z-ga‘p

ma‘noviy aloqa – ma‘nilik qatnas

mantiqiy urg‘u – logikali‘q pa‘t

maqol va matallar – naqi‘l-maqallar

maqsad ravishi – maqset ra‘wishi

mavhum otlar – abstrakt ma‘nili atli‘q

ma‘no – ma‘ni

ma‘noli so‘z – ma‘nili so‘z

metafora – metafora

me‘yor – norma

milliy til – milliy til

miqdor-daraja ravishi – mig‘dar-da‘reje ra‘wishi

miqdor son – yesapli‘q san

modal so‘zlar – modal so‘zler

(modallik yuklamasi) – modalli‘q janapay

monologik nutq – monologli‘q so‘ylew

morfologik me‘yor – morfologiyali‘q norma

morfologik sinonimlar – morfologiyali‘q sinonimler

morfologiya – morfologiya

moslashuv – kelisiw

muallif gapi – so‘ylewshinin‘ ga‘pi

muhokama-matnlar – talqi‘law tekstleri

murakkab kesim – qospalang'an bayanlawi'sh
murakkab reja – qospalang'an joba
murakkab sintaktik butunlik – qospalang'an sintaksislik pu'tinlik – qospalang'an
jay ga'p
mustaqil so'zlar – g'a'rezsiz so'zler

N

(natija bog'lovchisi) – na'tiyje da'neker
neologizmlar – neologizmler
nisbiy sifat – dorendi kelbetlik
notiqlar uslubi – oratorlar stili
nuqta – noqat
nuqtalar – ko'p noqat
nuqtali vergul – noqatli' u'tir
nutq a'zolari – so'ylew ag'zalari'
nutq madaniyati – so'ylew ma'deniyati'
nutq tovushlari – til sesleri
nutq uslublari – til stilleri (so'ylew stilleri)

O

odatdagi tartib – a'dettegi (tuwra) ta'rtip
oddiy daraja – jay da'reje
olmosh – almasi'q
omonimlar (shakldosh so'zlar) – omonimlar
orfoepiya – orfoepiya
orfoepik lug'at – orfoepiyali'q so'zlik
orfografiya – orfografiya
orfogramma – orfogramma
orttirma daraja – artti'ri'w da'rejesi
orttirma nisbat – wo'zgelik da'reje
ot-kesim – atli'q-bayanlawi'sh
ot ko'makchilar – atawi'sh tirkewishler
otlar – atli'q (so'zler)

otlarning kichraytirish va erkalash shakli – kishireytiwshi ma'nili atli'q jasawshi' qosi'mtalar
otlarning qarashlilik shakli – atli'qti'n' tiyislilik formasi'
otlarning uslubiy qo'llanishi – atli'qtin' stillik qollani'li'wi'
otlarning o'rin shakli – atli'qti'n' wori'n formasi'
otlarning o'xshatish shakli – atli'qti'n' sali'sti'ri'w formasi'
otlashuv – atli'qlasi'w
otli birikma – atli'qli' birikpe
otlashgan fe'l – atawi'sh feyil
otlashgan fe'lli o'ram – atawi'sh feyil toplami'
otlashgan so'zlar – atawi'sh so'zler
otli so'z birikmasi – atawi'sh so'z dizbegi
otlashgan sifatlar – atli'qlasg'an kelbetlikler
otning shaxs-son qo'shimchalari bilan o'zgarishi – atli'qti'n' betleniwi
otlarning egalik qo'shimchalari bilan o'zgarishi – atli'qti'n' tarti'mlani'wi'
og'zaki – awi'zsha
og'zaki adabiy nutq – awi'zeki a'debiy so'ylew
ozaytirma daraja – pa'seytiw da'reje
ocherk – ocherk
ochiq bo'g'in – ashi'q buwi'n

P

payt ergash gapli qo'shma gap – waqi't bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
payt holi – waqi't pi'si'qlawi'sh
parallel bog'lanish – parallel baylani's
paronimlar – paronimler
passiv so'zlar – passiv so'zler
payt ravishi – waqi't ra'wishi
poetik uslub – poetikali'q stil
portlovchi undoshlar – jari'li'wshi' dawi'ssi'zlar
predmetning belgisi – zatti'n' tu'r-tu'si
proza uslubi – prozali'q stil
publitsistik uslub – publicistikali'q stil

Q

qaratqichli bog'lanish – u'ylesiw (izafet)
qaratqich(li) aniqlovchi – u'ylesiwshi ani'qlawi'sh
qaratqich kelishigi – iyelik sepligi
qator kelgan bir xil undosh harflar – qatara kelgen bir tu'r da'wi'ssi'z ha'rip
qavs – qawi's
qisqartma otlar – qi'sqarg'an atli'qlar
qisqartma so'zlar – qi'sqarg'an so'zler
qiyosiy daraja – sali'sti'ri'w da'reje
(qiyoslash holi) ??? – qarsi'las pi'si'qlawi'sh
qiyoslash yo'li bilan bog'lanish – sali'sti'rmali' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
qoida – qag'iyda
qo'sh unli harflar – qo's dawi'sli' ha'ripler
qo'shib yoziladigan qo'shma so'zlar – birikken qospa so'zler
qo'sh undosh tovush – birgelkili dawi'ssi'z ses
qo'shib yoziladigan otlar – birikken atli'qlar
qo'shib yoziladigan sifatlar – birikken kelbetlikler
qo'shib yoziladigan qo'shma fe'llar – birikken qospa feyiller
qo'shimcha – qosi'mta; jalg'aw
qo'shma olmosh – qospa almasi'q
qo'shma fe'l – qospa feyil
qo'shma gap – qospa ga'p
qo'shma son – qospa sanli'q
qo'shma so'z – qospa so'z
qo'shma ravish – qospa ra'wish
qo'shtirnoq – ti'rnaqsha
qo'shimcha – qosi'mta
(qo'shma aniqlovchi) – qospa ani'qlawi'sh
qo'shma bog'lovchi – qospa da'neker
qo'shma fe'l kesim – qospa feyil bayanlawi'sh
(qo'shma izohlovchi) – qospa ayqi'nlawi'sh

qo'shma ot kesim – qospa atawi'sh bayanlawi'sh
qo'shma kesim – qospa bayanlawi'sh
qo'shma sifat – qospa kelbetlik
(qo'shma to'ldiruvchi) – qospa toli'qlawi'sh

R

raqam – san
rasmiy ish qog'ozlari uslubi – ra'smiy is qag'azlar stili
rasmiy uslub – ra'smiy stil
ravish – ra'wish
ravish (tarz) holi – ra'wish pi'si'qlawi'sh
rasmiy hujjatlar – ra'smiy hu'jjetler
rasmiy ish qog'ozlari – ra'smiy is qag'azlari'
ravishdosh – hal feyil
ravishdosh oboroti – hal feyil toplami'
ravishlarda daraja – ra'wishtin' da'rejeleri
ravish ergash gapli qo'shma gap – si'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
ravish holi – si'n pi'si'qlawi'sh
replika (luqma) – replika
rim raqami – rim cifri'
rivoya-matn – tekst
rus tili orqali kirgan so'zlar – rus tili arqali' kirgen so'zler
rus tilidan kirgan so'zlar – rus tilinen kirgen so'zler

S

sabab bog'lovchisi – sebep da'neker
sabab ergash gapli qo'shma gap – sebep bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
sabab holi – sebep pi'si'qlawi'sh
sabab-natija bog'lanishli qo'shma gap – sebep-na'tiyje dizbekli qospa ga'p
sabab ravishi – sebep ra'wishi
sanoq son – sanaq san
sifatdosh – kelbetlik feyil

sifat darajalari – kelbetlik da'rejeleri
sifatdosh oboroti – kelbetlik feyil toplami'
sifatlar – kelbetlikler
singarmonizm qonuni – u'nleslik ni'zami'
sifatlovchi aniqlovchi – jupkerlesiwshi ani'qlawi'sh
sinonim otlar – sinonim atli'qlar
sinonimik qator – sinonimlik qatar
sinonimiya – sinonimiya
sinonimlar (ma'nodosh so'zlar) – sinonimlar
sinonimlar lug'ati – sinonimlar so'zligi
sintaksis – sintaksis
sintaktik vazifa – sintaksislik wazi'ypa
sinonim fe'llar – sinonim feyller
sinonimlar lug'ati – sinonimlar so'zligi
sintaktik bog'lanish – sintaksislik baylani's
sintaktik ma'no – sintaksislik ma'ni
sintaktik sinonimlar – sintaksislik sinonimlar
sirg'aluvchi undoshlar – jabi'si'wshi' ren'k
sitata – citata
sodda olmosh – jay almasi'q
sodda (yakka) bog'lovchi – dara da'neker
(sodda ega) – jay baslawi'sh
sodda fe'l – jay feyil
sodda fe'l kesim – jay feyil bayanlawi'sh
sodda gap – jay ga'p
sodda izohlovchi – jay ayqi'nlawi'sh
sodda otlashgan kesim – jay atawi'sh bayanlawi'sh
sodda ravish – jay ra'wish
sodda sifat – jay kelbetlik
sodda son – jay sanliq sodda taqlid so'zlar – dara yeliklewish so'zlar
sodda so'z – dara so'z
(sodda turlanish) – jay sepleniw

(sodda to'ldiruvchi) – jay toli'qlawi'sh
 sodda reja – a'piwayi' joba
 sodda undov so'z – dara tan'laq
 sof (asl) ko'makchilar – tu'pkilikli tirkewishler
son – sanli'q
 stilistik vosita – stilistikali'q qural
 stilistik (uslubiy) chegaralangan so'zlar – stilistikali'q shegaralang'an so'zler
 stilistikaning asosi – stilistikani'n' tiykari'
 so'roq – soraw
 so'roq gap – soraw ga'p
 so'roq olmoshi – soraw almasi'g'i'
 so'roq belgisi – soraw belgisi
 so'roq-taajjub yuklamasi – soraw janapay
 (so'roq so'z-gaplar) – soraw so'z-ga'pler
 so'z birikmasi – so'z dizbegi
 so'z boyligi – so'z bayli'g'i'
 so'zlashuv uslubi – so'ylew stili
 so'z ma'nosi – so'z ma'nisi
 so'z-gap – so'z-ga'p
 so'z qo'shish usuli – so'z qo'si'li'w usi'li'
 so'zning asosi – so'zdin' tiykari'
 so'zning bosh ma'nosi – so'zdin' tuw'ra ma'nisi
 so'zning imlosi – so'zdin' imlasi'
 so'zning ko'p ma'noliligi – so'zdin' ko'p ma'nililigi
 so'z tarkibi – so'zdin' quri'li'si'
so'z turkumlari – so'z shaqaplari'
 so'z o'zak -negizi – so'z tiykari'
 so'z yasash usullari – so'z jasaw usi'llari'
 so'z yasash – so'z jasali'w
 so'z urg'usi – so'zdin' pa'ti
 so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar – so'z tu'rlewshi qo'si'mtalar
 so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar – so'z wo'zgertiwshi qo'si'mtalar

soʻz yasovchi qoʻshimcha – soʻz jasawshiʻ qosiʻmta

T

takror bogʻlovchilar – taʻkirar daʻnekerler

takroriy soʻz – taʻkirar soʻz

takror taqlid soʻzlar – taʻkirar yeliklewish soʻzler

takroriy olmosh – taʻkirar almasiʻq

takroriy sifatlar – taʻkirar kelbetlikler

takroriy undov soʻz – taʻkirar tanʻlaq

taʻkid yuklamasi – modal janapay

taqlid soʻzlar – yeliklewish soʻzler

taqsim son – toplaw san

tarjima lugʻat – awdarma soʻzlik

tartib son – qatarliʻq san

tasvir-matn – koʻrkem tekst

tasviriy ifoda – koʻrkem suʻwretlew

tasviriy soʻzlar – suʻwretlewshi soʻzler

teng bogʻlovchilar – tenʻ daʻnekerler

teng ergash gapli qoʻshma gaplar – tenʻ bagʻiʻniʻnʻqiʻliʻ qospa gaʻpler

teng bogʻlangan soʻzlar – tenʻ (dizbekli) baylaniʻstagʻiʻ soʻzler

termin (atama) – termin

terminlar lugʻati – terminologiyaliʻq soʻzlik

til orqa – til artiʻ

til oldi – til aldiʻ

til undosh tovushi – til daʻwiʻssiʻz sesleri

til oʻrta – til wortasiʻ

tilak mayli – tilek meyil

tillar oʻrtasidagi munosabatlar – tiller wortasiʻndagʻiʻ qariʻm-qatnas

tilshunoslik – lingvistika

(timsollar uslubi) – tiʻmsallar stili

tinish belgi(si) – irkilis belgi

tire (defis, chiziqcha) – siʻziʻqsha

tobe – g'a'rezli
(tobelanmagan); mustaqil – g'a'rezsiz
tovush – ses
tovush almashinishi – ses almasi'wi'
tovush singarmoniyasi – ses u'nlesligi
tovushga taqlid so'zlar– seske yeliklewshi so'zler
tub sifat – tiykar kelbetlik
tub son – dara sanli'q
tub so'z – tiykar so'z
tub taqlid so'z – tiykarg'i' tan'laq
turdosh otlar – g'alabali'q atli'qlar
turkiy tillar – tu'rkiy tiller
turlanish – sepleniw
tuslanish – betleniw
tutuq belgisi – apostrof
tushum kelishigi – tabi's sepligi
tushuncha – tu'sinik
to'ldiruvchi – toli'qlawi'sh
to'ldiruvchi aloqasidagi so'z birikmasi – toli'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi
to'ldiruvchi ergash gap – toli'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p
to'liq gap – toli'q ga'p
to'liqsiz fe'l – toli'q yemes feyil
to'liqsiz gap – toli'q yemes ga'p
to'siqsizlik holi – qarsi'las pi'si'qlawi'sh ???

U

(umumiy adabiy so'zlar) – uluwma a'debiy so'zler
umumxalq ishlatadigan so'zlar – uluwma qollani'latug'i'n so'zler
umumlashtiruvchi so'zlar – uluwmalasti'ri'wshi' so'zler
(umumlashgan ma'no) – uluw mali'q ma'ni
un (ovoz, tovush) – dawi's
undalma – qaratpa (so'z); qaratpa ag'za

(undalma soʻz-gaplar) – qaratpa soʻz-gaʻpler
undov belgisi – uʻndew belgisi
undov gap – uʻndew gaʻp
undov soʻz-gaplar – tanʻlaq soʻz-gaʻpler
undovlar – tanʻlaq soʻzler
undosh tovush – daʻwiʻssiʻz (ses)
unli – daʻwiʻsliʻ
unli tovush – daʻwiʻsliʻ ses
unumli – woʻnimli
unumsiz qoʻshimchalar – woʻnimsiz qosiʻmtalar
urgʻuli boʻgʻin – paʻtli buwiʻn
urgʻusiz boʻgʻin – paʻtsiz buwiʻn
uslubiy figura – stillik figura
uslubiy neytral stil – bir stil ushiʻn biytaʻrep soʻzler
uyadosh soʻzlar – tuʻbirles soʻzler
uyushmagan aniqlovchilar – birgelikli yemes aniʻqlawiʻshlar
uzoq oʻtgan zamon feʻllari – buriʻn boliʻp woʻtken maʻhaʻl feyillari

V

vazifadosh koʻmakchilar – funkcionalliʻq tirkewishler
vergul – uʻtir
vositali toʻldiruvchi – qiʻya toliʻqlawiʻsh
vositasiz toʻldiruvchi – tuwra toliʻqlawiʻsh

X

xabar mayli – xabar meyili
xulosa – juwmaq

Y

yangi yoʻl, yangi satr, abzats – janʻa jol
yozma adabiy til – jazba aʻdebiy til
yozuv – jaziʻw
yangi paydo boʻlgan soʻzlar – janʻa payda boʻlgʻan soʻzler

yaqin o'tgan zamon – jaqi'n wo'tken ma'ha'l
yasama sifat – do'rendi kelbetlik
yasama so'z – do'rendi so'z
yig'iq sodda gap – ken'eyilmegen jay ga'p
yopiq bo'g'in – tuyi'q buwi'n
yordamchi so'z turkumlari – ko'mekshi so'z shaqaplari'
yordamchi so'zlar – ko'mekshi so'zler
yoyiq sodda gap – ken'eytilgen jay ga'p
yozilishi – jazi'li'wi'
yozma adabiy nutq – jazba a'debiy so'ylew
yuklama – janapay
(yo'g'on aytilgan so'zlar) – juwan ayti'lg'an so'zler
(yo'g'on undosh tovush) – juwan da'wi'ssi'z ses
(yo'g'on (qattiq) unli tovushlar) – juwan da'wi'sli' sesler
(yo'g'on qo'shimcha) – juwan qosi'mta

Z

zamon ma'nosi – ma'ha'l ma'nisi
zidlov bog'lovchisi – qarsi'las da'neker
zidlash asosida bog'langan qo'shma gap – qarsi'las dizbekli qospa ga'p
zidlov bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap – da'nekerli gezekles
dizbekli
qospa ga'p
zidlov ergash gapli qo'shma gap – qarsi'las bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p

O'

o'rin bildiruvchi otlarni yasovchi qo'shimchalar – wori'ndi' bildiriwshi
atli'qlardi'
jasawshi' qosi'mtalar
o'rin ravishi – wori'n ra'wishi
o'rin -payt kelishigi – wori'n sepligi
o'rin bildiruvchi otlar – wori'n atlari'
o'rin ergash gapli qo'shma gap – wori'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p

o'rin holi – wori'n pi'si'qlawi'sh
(o'rin lashish tartibi) – wori'n ta'rtibi
o'timli fe'l – awi'spali' feyil
o'timsiz fe'l – awi'spasi'z feyil
o'zgargan tartib – wori'n almasi'w ta'rtibi
o'tgan zamon – wo'tken ma'ha'l
o'z ma'nosi – tuwra ma'ni
o'zak – tu'bir (tu'bir so'z)
o'zak dosh so'zlar – tu'birles so'zler
o'zbek xalq shevalari – wo'zbek xali'q dialektleri
o'zgargan tartib – wo'zgergen ta'rtip
o'zlashtirma gap – wo'zlestirilgen ga'p
o'zlik nisbat – wo'zlik da'reje
o'zlik olmoshi – wo'zlik almasi'g'i'

Sh

shakl – forma

shart ergash gapli qo'shma gap – sha'rt bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
(shart bog'lovchisi)– sha'rt da'neker

shart holi – sha'rt pi'si'qlawi'sh

shart mayl – sha'rt meyil

shaxs bildiruvchi otlar – adam ma'nisindagi atli'q; adam atlari'

shaxs(shaxs-son) – betlik

shaxs-son qo'shimchalari bilan qo'llanish – betleniw

shaxs-son qo'shimchasi – betlik qosi'mta

shaxsi (egasi) ma'lum gap – iyesi belgili ga'p

shaxsi (egasi) noma'lum gap – iyesi belgisiz ga'p

shaxsi umumlashgan gap – iyesi uluwmalasqan ga'p

shaxssiz (egasiz) gap – iyesiz gap

shaxs-son qo'shimchalari – betlik qo'si'mtalar

shevaga xos so'zlar – dialektlik so'zler

shevaga xos so'zlar lug'ati – dialektlik so'zlik

shovqin – shawqi'm; u'n

Ch

chama son – shamali'q san

chiqish kelishigi – shi'g'i's sepligi

chiziqcha; tire; defis – si'zi'qsha

chuqur til orqa – til arti'

cho'ziq unli tovush – sozi'li'nqi' dawi'sli'

QORAQALPOQCHA - O'ZBEKCHA LINGVISTIK TERMINLARNING SISTEMATIK LUG'ATI

A'debiy til – adabiy til

wo'zbek xali'q dialektleri – o'zbek xalq shevalari

tu'rkiy tiller – turkiy tillar

jazba a'debiy til – yozma adabiy til

jazba a'debiy so'ylew – yozma adabiy nutq

awi'zeki a'debiy so'ylew – og'zaki adabiy nutq

tiller wo'rtasi'ndag'i' qari'm-qatnas – tillar o'rtasidagi munosabatlar

du'nya tilleri – jahon tillari

milliy til – milliy til

ma'mleketlik til – davlat tili

ma'mleketlik til biyligi – davlat tili maqomi

Leksikologiya – leksikologiya

leksika – leksika

ma'ni – ma'no

so'z ma'nisi – so'z ma'nosi

awi'sqan ma'ni – qo'shimcha ma'no

tiykarg'i' ma'ni – asosiy (neytral) ma'no

tuwra ma'ni – bosh ma'no

ma'nili so'z – ma'noli so'z

bir ma'nili so'z – bir ma'noli so'z

ko'p ma'nili so'z – ko'p ma'noli so'z

so'zdin' ko'p ma'nililigi – so'zning ko'p ma'noliligi

so'zdin' tuwra ma'nisi – so'zning bosh ma'nosi

leksikali'q ma'ni – lug'aviy ma'no

stilistikali'q shegaralang'an so'zler – stilistik (uslubiy) chegaralangan so'zlar

tu'bir (tu'bir so'z) – o'zak

tu'birles so'zler – o'zak dosh so'zlar

so'zdin' quri'li'si' – so'z tarkibi

so'zdin' tiykari' – so'zning asosi (o'zak -negizi)
tiykar so'z – tub so'z
ka'siplik (professionalli'q) so'zler – kasb bildiruvchi so'zlar
ko'rkem shi'g'armalar – tasviriy so'zlar (ifodalar)
leksikali'q quram – leksik qatlam
so'zlik quram – lug'at qatlami
arab-parsi' so'zleri – arab-fors so'zlari
basqa tillerden wo'zlestirilgen so'zler – boshqa tillardan o'zlashtirilgan so'zlar
rus tilinen kirgen so'zler – rus tilidan kirgan so'zlar
rus tili orqali' kirgen so'zler – rus tili orqali kirgan so'zlar
internacionalli'q so'zler – internatsional so'zlar
go'nergen so'zler – eskirib qolgan so'zlar
neologizmler – neologizmlar
do'rendi so'z – yasama so'z
dara so'z – sodda so'z
jup so'zler – juft so'zlar
qospa so'z – qo'shma so'z
ta'kirar so'z – takroriy so'z
qi'sqarg'an so'zler – qisqartma so'zlar
so'z jasaw usi'llari' – so'z yasash usullari
so'z qo'si'li'w usi'li' – so'z qo'shish usuli
birikken qospa so'zler – qo'shib yoziladigan qo'shma so'zlar
birikpegen qospa so'zler – ajratib yoziladigan qo'shma so'zlar
termin – termin, atama
dialektlik so'zler – shevaga xos so'zlar
ko'rkem su'wretlew – tasviriy ifoda
qollani'li'w shegarasi' sheklengen so'zler – ishlatilish doirasi cheklangan so'zlar
jan'a payda bolg'an so'zler – yangi paydo bo'lgan so'zlar
leksikali'q bayi'w dereklari – leksikaning boyish manbalari
uluwma qollani'latug'i'n so'zler – umumxalq ishlatiladigan so'zlar
topar – guruh
turaqli' so'z – ibora

so'z jasali'w – so'z yasash
so'z bayli'g'i' – so'z boyligi
so'zdin' tuwra ma'nisi – so'zning o'z ma'nosi
awi'spali' ma'ni – ko'chma ma'no (so'zning ko'chma ma'nosi)
bir stil ushi'n biyta'rep so'zler – uslubiy neytral stil
uluwmali'q ma'ni – umumlashgan ma'no
sinonimlar – sinonimlar (ma'nodosh so'zlar)
antonimlar – antonimlar (zid ma'noli so'zlar)
omonimlar – omonimlar (shakldosh so'zlar)
paronimlar – paronimlar
frazelogiya – ibora
frazelogizm (turaqli' so'z dizbegi) – frazeologizm, ibora
frazelogiyali'q sinonimlar – frazeologik sinonimlar
ushi'rma so'zler – hikmatli so'zlar
leksikali'q sinonimlar – leksik sinonimlar
wo'nimli – unumli
morfologiyali'q norma – morfologik me'yor
morfologiyali'q sinonimlar – morfologik sinonimlar
sinonimiya – sinonimiya
termin – termin; atama
frazelogiyali'q birliklar – frazeologik birliklar
baylani'sli' a'piwayi' so'zler – bog'lanishli oddiy so'zlar
tu'sinik – tushuncha
atawi'sh so'zler – otlashgan so'zlar

Imla – imlo

A'lipbe – alifbe
alfavit – alfavit
jazi'w – yozuv
ha'rip – harf
apostrof – tutuq belgisi
bas ha'rip – bosh harf
ko'shi'w belgisi – ko'chish belgisi

grafika – grafika
orfografiya – orfografiya
duri's jazi'li'w – husnixat
so'zdin' imlasi' – so'zning imlosi
orfogramma – orfogramma
imla qag'i'ydalari' – imlo qoidalari
so'zdin' jazi'li'wi' – so'zning yozilishi
birikken so'zler – qo'shib yoziladigan so'zlar
birikpegen so'zler – ajratib yoziladigan so'zlar
buwi'nlardi' wo'tkermew – bo'g'in ko'chirish
buwi'ng'a wo'tkermew – bo'g'in ko'chirish

Fonetika – fonetika

orfoepiya – orfoepiya
so'ylew ag'zalari' – nutq a'zolari
ses – tovush
til sesleri – nutq tovushlari
dawi's – un, ovoz, tovush
dawi'sli' – unli
dawi'ssi'z – undosh
u'n – tovush, ovoz; un
u'nli – jarangli
u'nsiz – jarangsiz
dawi'sli' ses – unli tovush
dawi'ssi'z ses – undosh tovush
u'nli daw'i'ssi'z ses – jarangli undosh tovush
u'nsiz daw'i'ssi'z ses – jarangsiz undosh tovush
yerinlik da'wi'ssi'z ses – lab undosh tovushi
yeziwlik da'wi'ssi'z ses -
juwan daw'i'ssi'z ses – (yo'g'on undosh tovush)
jin'ishke daw'i'ssi'z ses – (ingichka undosh tovush)
sozi'li'nqi' daw'i'sli' – cho'ziq unli tovush
ayti'li'w (orfoepiya) – aytilishi

til arti' – til orqa
 til aldi' – til oldi
 til wortasi' – til o'rta
 til arti' – chuqur til orqa
 Dawi's almasi'wi' – tovush almashinishi
 juwan dawi'sli' sesler – yo'g'on (qattiq) unli tovushlar
 jin'ishke dawi'sli' sesler – ingichka (yumshoq) unli tovushlar
 birgelkili dawi'ssi'z ses– qo'sh undosh tovush
 qo's dawi'sli' ha'ripler – qo'sh unli harflar
 qatara kelgen bir tu'r dawi'ssi'z ha'rip – qator kelgan bir xil undosh harflar
 yeziwlik – lablanmagan
 yerinlik – lablangan
 yerinlik dawi'sli' sesler – lablangan unli tovushlar
 yeziwlik dawi'sli' sesler – lablanmagan unli tovushlar
 ashi'q dawi'sli' – (ochiq unli)
 qi'si'q dawi'sli' – (yopiq unli)
 shawqi'm – shovqin
 pa't – urg'u
 buwi'n – bo'g'in
 pa'tli buwi'n – urg'uli bo'g'in
 pa'tsiz buwi'n – urg'usiz bo'g'in
 ku'shli pa't – kuchli urg'u
 ashi'q buwi'n – ochiq bo'g'in
 tuyi'q buwi'n – yopiq bo'g'in
 qamaw buwi'n – (ikki tomonlama yopiq bo'g'in
 logikali'q pa't – mantiqiy urg'u
 u'nleslik ni'zami' – singarmonizm qonuni
 buwi'n u'nlesligi – bo'g'in singarmonizmi
 ilgerili ta'sir – oldingi ta'sir
 keyinli ta'sir – keyingi ta'sir
 ses u'nlesligi – tovush singarmoniyasi
 buwi'ng'a bo'liw – bo'g'inga ajratish

Qosi'mta – qo'shimcha

forma – shakl

qosi'mta (jag'daw) – qo'shimcha

so'z jasawshi' qosi'mta – so'z yasovchi qo'shimcha

so'z tu'rlewshi qo'si'mtalar – so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar

so'z wo'zgertiwshi qo'si'mtalar – so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar

betlik qosi'mta – shaxs-son qo'shimchasi

juwan qosi'mta – (yo'g'on qo'shimcha)

jin'ishke qosi'mta – (ingichka qo'shimcha)

juwan ayti'lg'an so'zler – (yo'g'on aytilgan so'zlar)

jin'ishke ayti'lg'an so'zler – (ingichka aytilgan so'zlar)

Grammatika – grammatika

Morfologiya – morfologiya

So'z shaqaplari' – so'z turkumlari

so'z shaqaplari' – so'z turkumlari

ma'nili so'zler – mustaqil so'zlar

ko'mekshi so'zler – yordamchi so'zlar

Atli'q (so'zler) – otlar

adam atlari' – shaxs bildiruvchi otlar

adam ma'nisindagi atli'q – shaxs ma'nosini bildiruvchi otlar

ani'q ma'nili atli'q – konkret otlar

ani'q atli'q

ani'q yemes atli'q

abstrakt ma'nili atli'q – mavhum otlar

wori'n atlari' – o'rin bildiruvchi otlar

wori'n atlari'n jasawshi' qosi'mtalar – o'rin bildiruvchi otlarni yasovchi qo'shimchalar

ka'sip atlari' – kasb bildiruvchi otlar

ka'sip atamaları'n jasawshi' qosi'mtalar – kasb bildiruvchi otlarni yasovchi qo'shimchalar

g'alabali'q atli'qlar – turdosh otlar

menshikli atli'qlar – atoqli otlar

tarti'm qosi'mtalari' (jalg'awlar) – egalik qo'shimchalari

seplik qo'si'mtalari' (jalg'awlar) – kelishik qo'shimchalari

ko'plik qo'si'mtalari' (jalg'awlar) – ko'plik qo'shimchasi

atli'qti'n' betleniwi – otning shaxs-son qo'shimchalari bilan qo'llanishi

atli'qti'n' tarti'mlani'wi' – otlarning egalik qo'shimchalari bilan o'zgarishi

seplik – kelishik

ataw sepligi – bosh kelishik

iyelik sepligi – qaratqich kelishigi

tabi's sepligi – tushum kelishigi

bari's sepligi – jo'nalish kelishigi

wori'n sepligi – o'rin -payt kelishigi

shi'g'i's sepligi – chiqish kelishigi

sepleniw – turlanish

jay seplew – sodda turlanish

tarti'mli' seplew – (egalik qo'shimchali turlanish)

jay sepleniw – sodda turlanish

tarti'mli' sepleniw – (egalik qo'shimchali turlanish)

almasi'qli'q sepleniw

atli'qti'n' tiyislilik formasi' – otlarning qarashlilik shakli

kishireytiwshi ma'nili atli'q – kichraytirish va erkalash otlari

yerkeletiwshi ma'nili atli'q

atli'qti'n' stillik qollani'li'wi' – otlarning uslubiy qo'llanishi

birlik san – birlik

ko'plik san – ko'plik

do'rendi atli'q – yasama ot

jay atli'q – sodda otlar

qospa atli'q – qo'shma otlar
birikken atli'qlar – qo'shib yoziladigan otlar
birikpegen atli'qlar – ajratib yoziladigan otlar
jup atli'q – juft otlar
ta'kirar atli'q – takroriy otlar
qi'sqarg'an atli'qlar – qisqartma otlar
menshikli qospa atli'qlar – atoqli qo'shma otlar
ko'p ma'nili atli'qlar – ko'p ma'noli otlar
sinonim atli'qlar – sinonim otlar

Kelbetlikler – sifatlar

Zatti'n' tu'r-tu'si – predmetning belgisi
tiykar kelbetlik – tub sifat
do'rendi kelbetlik – yasama sifat
kelbetlik da'rejeleri – sifat darajalari
jay da'reje – oddiy daraja
sali'sti'ri'w da'reje – qiyosiy daraja
artti'ri'w da'reje – orttirma daraja
pa'seytiw da'reje – ozaytirma daraja
jay kelbetlik – sodda sifat
qospa kelbetlik – qo'shma sifat
jup kelbetlikler – juft sifatlar
ta'kirar kelbetlikler – takroriy sifatlar
birikken kelbetlikler – qo'shib yoziladigan sifatlar
birikpegen kelbetlikler – ajratib yoziladigan sifatlar
atli'qlasqan kelbetlikler – otlashgan sifatlar

Sanli'q – son

Yesapli'q san – miqdor son
qatarli'q san – tartib son
sanaq san – sanoq son
ji'ynaqlaw san – jamlovchi son

toplaw san – taqsim son
shamali'q san – chama son
bo'lshek san – kasr son
dara sanli'q – tub son
jay sanli'q – sodda son
jup sanli'q – juft sonlar
qospa sanli'q – qo'shma son
wo'lshew birlikleri – hisob so'zlari
cifr – raqam
arab sani' – arab raqami
rim sani' – rim raqami

Almasi'q – olmosh

betlik almasi'g'i – kishilik olmoshi
wo'zlik almasi'g'i – o'zlik olmoshi
siltew almasi'g'i – ko'rsatish olmoshi
soraw almasi'g'i – so'roq olmoshi
belgilew almasi'g'i – belgilash olmoshi
ja'mlew almasi'g'i – (jamlov olmoshi)
belgisizlik almasi'g'i – gumon olmoshi
boli'msi'zli'q almasi'g'i' (heshkim – heshqaysi) – bo'lishsizlik olmoshi
jay almasi'q – sodda olmosh
qospa almasi'q – qo'shma olmosh
jup almasi'q – juft olmosh
ta'kirar almasi'q – takroriy olmosh

Feyil (so'zler) – fe'l

fe'yildin' ma'ha'lleri – fe'l zamonlari
wo'tken ma'ha'l – o'tgan zamon
ha'zirgi ma'ha'l – hozirgi zamon
keler ma'ha'l – kelasi zamon
ani'q wo'tken ma'ha'l – aniq o'tgan zamon

jaqi'n wo'tken ma'ha'l – yaqin o'tgan zamon
 buri'ng'i' wo'tken ma'ha'l – uzoq o'tgan zamon
 buri'n boli'p wo'tken ma'ha'l feyillari – uzoq o'tgan zamon fe'llari
 ani'q ha'zirgi ma'ha'l – (aniq hozirgi zamon)
 ha'zirgi keler ma'ha'l – hozirgi-kelasi zamon
 dawamli' ha'zirgi ma'ha'l – hozirgi zamon davom fe'li
 ani'q keler ma'ha'l – (aniq kelasi zamon)
 boljawli' keler ma'ha'l – (kelasi zamon taxmin fe'li)
 niyetli keler ma'ha'l – kelasi zamon maqsad fe'li
 bet – shaxs
 betlik qo'si'mtalar – shaxs-son qo'shimchalari
 betleniw – tuslanish
 awi'spali' feyil – o'timli fe'l
 awi'spasi'z feyil – o'timsiz fe'l
 bo'li'mli' feyil – bo'lishli fe'l
 bo'li'msi'z feyil – bo'lishsiz fe'l
 bo'li'msi'z forma – bo'lishsizlik qo'shimchasi
 feyil da'rejeleri – fe'l nisbatlari
 wo'zlik da'reje – o'zlik nisbat
 belgisiz da'reje – majhul nisbat
 wo'zgelik da'reje – orttirma nisbat
 sheriklik da'reje – birgalik nisbat
 awi'spali feyil – (ko'chma fe'l)
 ko'mekshi feyiller – ko'makchi fe'llar
 toli'qsi'z feyil
 kelbetlik feyil – sifatdosh
 hal feyil – ravishdosh
 ha'reket ati' feyili – harakat nomi
 atli'qlasi'w – otlashuv
 feyil meyillari – fe'l mayllari
 aniqli'q meyil – aniq mayl (xabar mayli)
 buyri'q meyil – buyruq-istak mayl

sha'rt meyil – shart mayl
tilek meyil – (tilak mayli); maqsad mayli
atawi'sh feyil – otlashgan fe'l
atawi'sh feyil toplami' – otlashgan fe'l oborotlari
jay qospa feyil – sodda fe'l
qospa feyil – qo'shma fe'l
jup feyil – juft fe'l
birikken qospa feyiller – (qo'shib yoziladigan qo'shma fe'llar)
birikpegen qospa feyiller – ajratib yoziladigan qo'shma fe'llar
sinonim feyiller – sinonim fe'llar

Ra'wish – ravish

waqi't ra'wishi – payt ravishi
wori'n ra'wishi – o'rin ravishi
si'n ra'wishi (tez – az) – holat ravishi
mug'dar-da'reje ra'wishi – miqdor-daraja ravishi
sebeb ra'wishi – sabab ravishi
maqset ra'wishi – maqsad ravishi
ra'wishtin' da'rejeleri – ravishlarda daraja
ra'wishtin' sali'sti'ri'w da'rejesi – ravishning qiyosiy darajasi
ra'wishtin' artti'ri'w da'rejesi – orttirma daraja
jay ra'wish – sodda ravish
qospa ra'wish – qo'shma ravish

Ko'mekshi so'zlar – yordamchi so'zlar

da'neker so'zlar – bog'lovchilar
da'nekerlik xi'zmettegi so'zlar – bog'lovchi vazifasidagi so'zlar
biriktiriwshi da'neker – biriktiruvchi bog'lovchi
bag'i'ndi'ri'wshi' da'neker – ergashtiruvchi bog'lovchi
dizbeklewshi da'nekerler – biriktiruvchi bog'lovchilar
awi'spali' da'neker – ayiruv bog'lovchisi
qarsi'las da'neker – zidlov bog'lovchisi

sebeb da'neker – sabab bog'lovchisi
sha'rt da'neker – (shart bog'lovchisi)
na'tiyje da'neker – (natija bog'lovchisi)
gezekles da'neker (ga') – inkor bog'lovchisi
dara da'neker – sodda (yakka) bog'lovchi
qospa da'neker – qo'shma bog'lovchi
ta'kirar da'nekerler – takror bog'lovchilar

tirkewish – ko'makchi

tu'pkilikli tirkewishler – sof (tub) ko'makchilar
atawi'sh tirkewishler – ot ko'makchilar
feyil tirkewishler – fe'l ko'makchilar
tirkewish xi'zmettegi so'zler – vazifadosh ko'makchilar

janapay – yuklama

soraw janapay – so'roq yuklamasi
ayi'ri'w-sheklew janapayi' – ayiruv-chegaralov yuklamasi
ku'sheytiw janapayi' – kuchaytiruv yuklamasi
modalli'q janapay – (modallik yuklamasi)

yeliklewish so'zler – taqlid so'zlar

seske yeliklewish so'zler – (tovushga taqlid so'zlar)
ko'rin iske yeliklewish so'zler – (ko'rinishga taqlid so'zlar)
dara yeliklewish so'zler – sodda taqlid so'zlar
jup yeliklewish so'zler – juft taqlid so'zlar
ta'kirar yeliklewish so'zler – takror taqlid so'zlar
tan'laq so'zler – undovlar
buyri'q (imperativ) tan'laq – buyruq undovlar
tuyg'i'-sezim tan'laq – his-hayajon undovlar
turmi's-salt (etiketlik) tan'laq –
tiykarg'i' tan'laq – tub undov so'z
dara tan'laq – sodda undov so'z
jup tan'laq – juft undov so'z
ta'kirar tan'laq – takroriy undov so'z
modal so'zler – modal so'zlar

Sintaksis – sintaksis
Dara ga’p – sodda gap

so’z dizbegi – so’z birikmasi

ma’nilik qatnas – ma’noviy aloqa

sintaksislik ma’ni – sintaktik ma’no

sintaksislik baylani’s – sintaktik bog’lanish

bas so’z – bosh so’z

g’a’rezsiz – (tobelanmagan)

g’a’rezli so’z – tobe so’z

u’ylesiw - izafet

kelisiw – moslashuv

jupkerlesiw – bitishuv

basqari’w – boshqaruv

atawi’sh so’z dizbegi – otli so’z birikmasi

feylil so’z dizbegi – fe’lli so’z birikmasi

ten’ (dizbekli) baylani’s tag’i’ so’zlar – teng bog’langan so’zlar

jubaylas – juft

ga’p – gap

xabar ga’p – darak gap

soraw ga’p – so’roq gap

u’ndew ga’p – undov gap

buyri’q ga’p – buyruq gap

jay ga’p – sodda gap

ken’eytilgen jay ga’p – yoyiq sodda gap

ken’eytilmegen jay ga’p – yig’iq sodda gap

ga’ptin’ grammatikali’q tiykari’ – gapning grammatik asosi

gap ag’zalari’ – gap bo’laklari

ga’ptin’ bas ag’zalari’ – gapning bosh bo’laklari

ga’ptin’ yekinshi da’rejeli ag’zalari’ – gapning ikkinchi darajali bo’laklari

baslawi’sh – ega

bayanlawi’sh – kesim

feylil so’z dizbegi – fe’lli birikma

atawi'sh so'z dizbegi – otli birikma
 qospa bayanlawi'sh – murakkab kesim
 ani'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi – aniqlovchi aloqasidagi so'z birikmasi
 atli'q-bayanlawi'sh – ot-kesim
 ani'qlawi'sh – aniqlovchi
 jupkerlesiwshi ani'qlawi'sh – sifatlovchi aniqlovchi
 u'ylesiwshi ani'qlawi'sh – qaratqich(li) aniqlovchi
 toli'qlawi'sh – to'ldiruvchi
 tuwra toli'qlawi'sh – vositasiz to'ldiruvchi
 qi'ya toli'qlawi'sh – vositali to'ldiruvchi
 pi'si'qlawi'sh – hol
 waqi't pi'si'qlawi'sh – payt holi
 wori'n pi'si'qlawi'sh – o'rin holi
 sebep pi'si'qlawi'sh – sabab holi
 maqset pi'si'qlawi'sh – maqsad holi
 si'n pi'si'qlawi'sh – ravish holi
 sha'rt pi'si'qlawi'sh – shart holi
 qarsi'las pi'si'qlawi'sh – to'siqsizlik holi
 pi'si'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi – hol munosabatli so'z birikmasi
 hal feyil toplami' – ravishdosh oboroti
 ayqi'nlawi'sh – izohlovchi
 ayqi'nlani'wshi' ag'za – izohlanmish
 kelbetlik feyil toplami' – sifatdosh oboroti
 toli'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi – to'ldiruvchi aloqasidagi so'z birikmasi
 ken'eytilgen ani'qlawi'sh – (kengaytirilgan (yoyiq) aniqlovchi
 ken'eytilgen ayqi'nlawi'sh – (kengaytirilgan (yoyiq) izohlovchi)
 ken'eytilgen ga'p ag'zasi' – (kengaytirilgan (yoyiq) gap bo'lagi)
 sintaktaksislik wazi'ypa – sintaktik vazifa
 tuwra ga'p – ko'chirma gap
 wo'zlestirilgen ga'p – o'zlashtirma gap
 avtor ga'pi – avtor (muallif) gapi
 dialog – dialog

replika – luqma; replika
 so'ylewshinin' ga'pi – muallif gapi
 tuwra wori'n ta'rtip – odatdagi tartib
 awi'spali' wori'n ta'rtip – o'zgargan tartib
 wori'n ta'rtibi – o'rinlashish tartibi
 wori'n almasi'w ta'rtibi – o'zgargan tartib
 inversiya – inversiya
 to'li'q yemes ga'p – to'liqsiz gap
 to'li'q ga'p – to'liq gap
 ga'ptin' birgelkili ag'zalari' – gapning uyushiq bo'laklari
 uluwmalasti'ri'wshi' so'zler – umumlashtiruvchi so'zlar
 u'ylesiw (izafet) – izofa
 qaratpa (so'z; ag'za) – undalma
 bir bas ag'zali' ga'pler – bir bosh bo'lakli gaplar
 yeki bas ag'zali' ga'pler – ikki bosh bo'lakli gaplar
 feyil bir bas ag'zali' ga'pler – (fe'lli bir bosh bo'lakli gaplar)
 feyil toplamlari' – (fe'lli o'ramlar; oborotlar)
 iyesi belgili ga'p –shaxsi (egasi) ma'lum gap
 iyesi belgisiz ga'p –shaxsi (egasi) noma'lum gap
 iyesi uluwmalasqan ga'p – shaxsi umumlashgan gap
 iyesiz gap – shaxssiz (egasiz) gap
 atawi'sh bir bas ag'zali' ga'pler – (otli bir bosh bo'lakli gaplar)
 ataw ga'p – atov gap
 tan'laq so'z-ga'pler –
 so'z-ga'pler – so'z-gaplar
 soraw so'z-ga'pler – (so'roq so'z-gaplar)
 qaratpa so'z-ga'pler – (undalma so'z-gaplar)
 maqullawshi' so'z-ga'p – (tasdiq ma'noli so'z-gap)
 ayi'ri'mlanbag'an ayqi'nlawi'sh – ajratilmagan izohlovchi
 ayi'ri'mlang'an ayqi'nlawi'sh – ajratilgan izohlovchi
 ayi'ri'mlang'an pi'si'qlawi'sh – ajratilgan hol
 biykarlawshi' so'z-ga'p – (inkor ma'noli so'z-gap)

buyri'q ga'p – buyruq gap
 ga'ptin' ayi'ri'mlang'an ag'zalari' – gapning ajratilgan bo'laklari
 jay atawi'sh bayanlawi'sh – (sodda otlashgan ega)
 jay ayqi'nlawi'sh – sodda izohlovchi
 jay baslawi'sh – sodda ega
 jay feyil bayanlawi'sh – sodda fe'l kesim
 jay toli'qlawi'sh – sodda to'ldiruvchi
 jup ani'qlawi'sh – juft aniqlovchi
 kiris ag'za – (kirish bo'lak)
 kiris ga'p – (kirish gap)
 qospa atawi'sh bayanlawi'sh – qo'shma ot kesim
 qospa ayqi'nlawi'sh – qo'shma izohlovchi
 qospa bayanlawi'sh – qo'shma kesim
 qospa feyil bayanlawi'sh – qo'shma fe'l kesim
 qospa toli'qlawi'sh – qo'shma to'ldiruvchi
 qospa ani'qlawi'sh – qo'shma aniqlovchi
 grammatikali'q sinonimlar – grammatik sinonimlar

Qospa ga'p – qo'shma gap

dizbekli qospa ga'p– bog'langan qo'shma gap
 da'nekerli dizbekli qospa ga'p – bog'lovchi yordamida bog'langan qo'shma gap
 biriktiriwshi da'nekerli dizbekli qospa ga'p – biriktiruv bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gaplar
 bir waqi'tli' mezigilles dizbekli qospa ga'p – bir vaqtda yuz beradigan inkor bog'langan qo'shma gap
 da'nekerli awi'spali' dizbekli qospa ga'p – ayiruv bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap –
 qarsi'las dizbekli qospa ga'p – zidlov bog'lovchilari yordamida bog'langan qo'shma gaplar
 da'nekerli gezekles dizbekli qospa ga'p – bog'lovchi yordamida zidlab bog'langan qo'shma gap
 sebep-na'tiyje dizbekli qospa ga'p – sabab-natija bog'langan qo'shma gap –
 izbe-iz mezigilles dizbekli qospa ga'pler – ketma-ket kelgan inkor mazmunidagi qo'shma gaplar

mezgilles dizbekli qospa ga'p – inkor yordamida bog'langan qo'shma gap
 tu'sindirmeli dizbekli qospa ga'p – izohlash asosida bog'langan qo'shma gap
 ten' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – teng ergash gapli qo'shma gaplar
 da'nekersiz dizbekli qospa ga'p – bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap
 da'nekersiz mezgilles' dizbekli qospa ga'p – inkor mazmunli bog'lovchisiz
 bog'langan qo'shma gap
 dizbeklewshi intonaciya – bog'lovchi ohang
 intonaciya'li'q dizbekli qospa ga'p – ohang yordamida bog'langan qo'shma gaplar
 bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – ergashgan qo'shma gap
 si'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – holat mazmunidagi ergash gapli qo'shma gap
 bas ga'p – bosh gap
 bag'i'ni'n'qi' ga'p – ergash gap
 bag'i'ni'n'qi' so'z – tobe so'z
 bag'i'ni'n'qi' baylani'stag'i' so'zler – tobe (ergash) bog'langan so'zlar
 bag'i'ni'n'qi'li' baylani'sli' qospa ga'p – tobe bog'langan qo'shma gap
 ani'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – aniqlovchi ergash gap
 toli'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – to'ldiruvchi ergash gap
 pi'si'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p – hol ergash gap
 qarsi'las bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – zidlov ergashgan qo'shma gap
 sali'sti'rmali' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – qiyoslash yordamida ergashgan
 qo'shma gap
 maqset bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – maqsad ergash gapli qo'shma gap
 sebep bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – sabab ergash gapli qo'shma gap
 wori'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – o'rin ergash gapli qo'shma gap
 waqi't bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – payt ergash gapli qo'shma gap
 sha'rt bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p – shart ergash gapli qo'shma gap
 izbe-iz bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – ketma-ket ergash gapli qo'shma gaplar
 ko'p bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler – bir necha ergash gapli qo'shma gaplar
 aralas qospa ga'pler – aralash qo'shma gaplar
 sintaksislik sinonimlar – sintaktik sinonimlar

Baylani'sli' so'ylew – bog'lanishli nutq

qurama sintaksislik pu'tinlik – murakkab sintaktik butunlik

tiykarg'i pikir – asosiy fikr
temani'n' mazmuni' – mavzuning mazmuni
kirisiv – boshlama
tiykarg'i bo'lim – asosiy qism
taza jol – yangi yo'l, yangi satr, abzats
juwmaq – xulosa
izbe-iz baylani's – ketma-ket bog'lanish
parallel baylani's – parallel bog'lanish
kontakt baylani's – kontakt bog'lanish
distant baylani's – distant bog'lanish
a'piwayi' joba –sodda reja
qurama joba – murakkab reja

Irkili belgi – tinish belgisi

aji'rati'wshi' irkilis belgisi – (ajratuvchi tinish belgisi)
bo'liwshi irkilis belgilari – (ayiruvchi tinish belgilari)
noqat – nuqta
soraw belgisi – so'roq belgisi
u'ndew belgisi – undov belgisi
u'tir – vergul
qos noqat – ikki nuqta
ko'p noqat – nuqtalar, uch nuqta
noqatli' u'tir – nuqtali vergul
si'zi'qsha – tire; defis, chiziqcha
qawi's – qavs
ti'rnaqsha – qo'shtirnoq

Til stilleri

stilistikani'n' tiykari' – stilistikaning asosi
stilistikali'q qural – stilistik vosita
so'ylew ma'deniyati' – nutq madaniyati
til stilleri – (til uslublari)
so'ylew stilleri – nutq uslublari
ilimiy stil – ilmiy uslub

ra'smiy stil – rasmiy uslub
ra'smiy is qag'azlar stili – rasmiy ish qog'ozlari uslubi
kitabi'y stil – kitobiy uslub
ko'rkem a'debiyat stili – badiiy uslub
ko'rkem su'wretlew qurallari' – badiiy tasvir vositalari
publicistikali'q stil – publitsistik uslub
poetikali'q stil – poetik uslub
prozali'q stil – nasriy uslub
norma – me'yor
stillik figura – uslubiy figura
ti'msallar stili – timsollar uslubi
oratorlar stili – notiqqlar uslubi
ocherk – ocherk
gazeta stili – gazeta uslubi
a'meliy stilistika – amaliy uslubiyat
funkcionalli'q stil – funktsional uslub
jeke adam stili – individual uslub
is qag'azlar stili – ish qog'ozlari uslubi
janrli'q stil – janrlar uslubi
a'piwayi' joba – sodda reja
qurama joba – murakkab reja
metafora – metafora
antiteza – antiteza
ellipsis – ellipsis
epitet – epitet
citata – sitata
talqi'law tekstleri – muhokama-matnlar
is qag'azi' – ish qog'ozlari
ra'smiy is qag'azlari' – rasmiy ish qog'ozlari
is ju'rgiziw qurali' – ish yuritish vositasi
qatnas qag'azlari' – aloqa qog'ozlari
ra'smiy hu'jjetler – rasmiy hujjatlar

Soʻzlik – lugʻat

Leksikografiya – lugʻatshunoslik

orfografiyaliʻq (imla) soʻzlik – imlo lugʻati

awdarma soʻzlik – tarjima lugʻat

yeki tillik awdarma soʻzlik – ikki tillik (tarjima) lugʻat

russha-qaraqalpaqsha soʻzlik – ruscha-qoraqalpoqcha lugʻat

tuʻsindirme soʻzlik – izohli lugʻat

sinonimlar soʻzligi – sinonimlar lugʻati

dialektologiyaliʻq soʻzlik – shevaga xos soʻzlar lugʻati

frazeologiyaliʻq soʻzlik – frazeologik lugʻat

orfoepiyaliʻq soʻzlik – orfoepik lugʻat

terminologiyaliʻq soʻzlik – terminlar lugʻati

qaytalaw – takrorlash

taq tanʻba – toq

OʻZBEKCHA-QORAQALPOQCHA LINGVISTIK

TERMINLARNING SISTEMATIK LUGʻATI

adabiy til – aʻdebiy til

oʻzbek xalq shevalari – woʻzbek xaliʻq dialektleri

turkiy tillar – tuʻrkiy tiller

yozma adabiy til – jazba aʻdebiy til

yozma adabiy nutq – jazba aʻdebiy soʻylew

ogʻzaki adabiy nutq – awiʻzeki aʻdebiy soʻylew

tillar oʻrtasidagi munosabatlar – tiller wortasiʻndagʻiʻ qariʻm-qatnas

jahon tillari – duʻnya tilleri

milliy til – milliy til

davlat tili – maʻmleketlik til

davlat tili maqomi – maʻmleketlik til biyligi

Leksikologiya – leksikologiya

leksika – leksika

soʻz maʻnosi – soʻz maʻnisi

bir ma'noli so'z – bir ma'nili so'z
 ko'p ma'noli so'z – ko'p ma'nili so'z
 so'zning ko'p ma'noliligi – so'zdin' ko'p ma'nililigi
 so'zning bosh ma'nosi – so'zdin' tuwra ma'nisi
 ko'chma ma'no – tuwra ma'ni
 umumlashgan ma'no– uluwmalı'q ma'ni
 qo'shimcha ma'no – awi'sqan ma'ni
 asosiy (neytral) ma'no – tiykarg'i' ma'ni
 o'z ma'nosi – tuwra ma'ni
 ko'chma ma'no (so'zning ko'chma ma'nosi) – awi'spali' ma'ni
 lug'avıy ma'no – leksikali'q ma'ni
 juft – jubaylas
 atama – atama
 tushuncha – tu'sinik
 kasb bildiruvchi so'zlar – ka'siplik (professionalli'q) so'zler
 so'z tarkibi – so'zdin' quri'li'si'
 o'zak – tu'bir (tu'bir so'z)
 so'z o'zak -negizi (asosi) – so'z tiykari'
 o'zakkdosh so'zlar – tu'birles so'zler
 tasvirıy so'zlar – ko'rkem shi'g'armalar
 tub so'z – tiykar so'z
 yasama so'z – do'rendi so'z
 so'z yasash usullari – so'z jasaw usi'llari'
 so'z qo'shish usuli – so'z qo'si'li'w usi'li'
 sodda so'z – dara so'z
 qo'shma so'z – qospa so'z
 juft so'zlar – jup so'zler
 takrorıy so'z – ta'kirar so'z
 qisqartma so'zlar – qi'sqarg'an so'zler
 qo'shib yoziladigan qo'shma so'zlar – birikken qospa so'zler
 ajratib yoziladigam qo'shma so'zlar – birikpegen qospa so'zler
 termin, atama – termin

leksik qatlam (lug'at qatlami) – leksikali'q quram (so'zlik quram)
 so'z boyligi – so'z bayli'g'i
 leksikaning boyish manbalari – leksikani'n' bayi'w deregi
 umumxalq ishlatiladigan adabiy so'zlar – uluwma a'debiy so'zler
 internatsional so'zlar – internacionalli'q so'zler
 boshqa tillardan o'zlashtirilgan so'zlar – basqa tillerden wo'zlestirilgen so'zler
 arab-fors so'zlari – arab-parsi' so'zleri
 rus tilidan kirgan so'zlar – rus tilinen kirgen so'zler
 rus tili orqali kirgan so'zlar – rus tili arqali' kirgen so'zler
 eskirib qolgan so'zlar – go'nergen so'zler
 shevaga xos so'zlar – dialektlik so'zler
 ishlatilish doirasi cheklangan so'zlar – qollani'li'w wo'risi sheklengen so'zler
 yangi paydo bo'lgan so'zlar – jan'a payda bo'lg'an so'zler
 neologizmler – neologizmler
 stilistik chegaralangan so'zlar – stilistikali'q shegaralang'an so'zler
 uslubiy neytral so'zlar – bir stil ushi'n biyta'rep so'zler
 ibora – turaqli' so'z
 so'z yasash – so'z jasali'w
 sinonimiya – sinonimiya
 sinonimlar (ma'nodosh so'zlar) – sinonimlar
 leksik sinonimlar – leksikali'q sinonimlar
 antonimlar (zid ma'noli so'zlar) – antonimlar
 omonimlar (shakldosh so'zlar) – omonimlar
 paronimlar – paronimlar
 ibora – frazeologiya
 frazeologik birliklar – frazeologiyali'q birliklar
 frazeologizm, ibora – frazeologizm (turaqli' so'z dizbegi)
 frazeologik sinonimlar – frazeologiyali'q sinonimlar
 morfologik me'yor – morfologiyali'q norma

Imlo – imla

orfografiya – orfografiya

yozuv – jazi'w

grafika – grafika

alifbe – a'lipbe

bosh harf – bas ha'rip

tutuq belgisi – apostrof

ko'chish belgisi – ko'shi'w belgisi

harf – ha'rip

husnixat – duri's jazi'li'w, taza jazi'w

so'zning imlosi – so'zdin' imlasi'

orfogramma – orfogramma

imlo qoidalarlari – imla qag'iydalarlari'

so'zning yozilishi – so'zdin' jazi'li'wi'

bo'g'in ko'chirish – buwi'nlardi' wo'tkermelew

qo'sh unli harflar – qo's dawi'sli' ha'ripler

qator kelgan bir xil undosh harflar – qatara kelgen bir tu'r dawi'ssi'z ha'rip

singarmonizm qonuni – u'nleslik ni'zami'

Fonetika – fonetika

orfoepiya – orfoepiya

tovush – ses

nutq tovushlari – til sesleri

shovqin – u'n; shawqi'm

un, ovoz, tovush – dawi's

unli – dawi'sli'

undosh – dawi'ssi'z

jarangli – u'nli

jarangsiz – u'nsiz

unli tovush – dawi'sli' ses

undosh tovush – dawi'ssi'z ses

jarangli undosh tovush – u'nli dawi'ssi'z ses

jarangsiz undosh tovush – u'nsiz dawi'ssi'z ses
lab undosh tovushi – yerinlik da'wi'ssi'z ses
til undosh tovushi – til da'wi'ssi'z sesleri
(ochiq unli) – ashi'q dawi'sli'
(yopiq unli) – qi'si'q dawi'sli'
(yo'g'on undosh tovush) – juwan dawi'ssi'z ses
(ingichka undosh tovush) – jin'ishke dawi'ssi'z ses
(yo'g'on (qattiq) unli tovushlar) – juwan dawi'sli' sesler
(ingichka (yumshoq) unli tovushlar) – jin'ishke dawi'sli' sesler
cho'ziq unli tovush – sozi'li'nqi' dawi'sli'
nutq a'zolari – so'ylew ag'zalari'
til orqa – til arti'
til oldi – til aldi'
til o'rta – til wo'rtasi'
chuqur til orqa – til arti'
lablanmagan – yeziwlik
lablangan – yerinlik
lablangan unli tovushlar – yerinlik dawi'sli' sesler
lablanmagan unli tovushlar – yeziwlik dawi'sli' sesler
qo'sh undosh tovush – birgelkili dawi'ssi'z ses
kuchli (bosh) urg'u – ku'shli pa't
keyingi ta'sir – keyinli ta'sir
aytilishi – ayti'li'w (orfoepiya)
tovush almashinishi – dawi's almasi'wi'
tovush singarmoniyasi – ses u'nlesligi
urg'u – pa't
so'z urg'usi – so'z pa'ti
urg'uli bo'g'in – pa'tli buwi'n
urg'usiz bo'g'in – pa'tsiz buwi'n
 mantiqiy urg'u – logikali'q pa't
bo'g'in – buwi'n
ochiq bo'g'in – ashi'q buwi'n

yopiq bo'g'in – tuyi'q buwi'n
(ikki tomonlama yopiq bo'g'in – qamaw buwi'n
bo'g'inga ajratish – buwi'ng'a bo'liw
bo'g'in singarmonizmi – buwi'n u'nlesligi

Qo'shimcha – qosi'mta

shakl – forma
so'z yasovchi qo'shimcha – so'z jasawshi' qo'si'mta
unumli – wo'nimli
unumsiz – wo'nimsiz
so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar – so'z tu'rlewshi qosi'mtalar
so'z o'zgartiruvchi qo'shimchalar – so'z wo'zgertiwshi qosi'mtalar
shakl hosil qiluvchi qo'shimchalar – forma jasawshi' qosi'mtalar
shaxs-son qo'shimchasi – betlik qosi'mta
grammatik sinonimlar – grammatikali'q sinonimlar
morfologik sinonimlar – morfologiyali'q sinonimlar
(yo'g'on qo'shimcha) – juwan qosi'mta
(ingichka qo'shimcha) – jin'ishke qosi'mta
(yo'g'on aytilgan so'zlar) – juwan ayti'lg'an so'zler
(ingichka aytilgan so'zlar) – jin'ishke ayti'lg'an so'zler

Grammatika – grammatika Morfologiya – morfologiya So'z turkumlari – so'z shaqaplari'

mustaqil so'zlar – ma'nili so'zler
yordamchi so'zlar – ko'mekshi so'zler

Otlar – atli'q so'zler

shaxs bildiruvchi otlar – adam ma'nisidegi atli'q; adam atlari'
kasb bildiruvchi otlar – ka'sip atlari'
o'rin bildiruvchi otlar – wori'n atlari'
konkret otlar – ani'q ma'nili atli'q

mavhum otlar – abstrakt ma’nili atli’q
 turdosh otlar – g’alabali’q atli’qlar
 atoqli otlar – menshikli atli’qlar
 atoqli qo’shma otlar – menshikli qospa atli’q
 ko’p ma’noli otlar – ko’p ma’nili atli’qlar
 sinonim otlar – sinonim atli’qlar
 otlarning qarashlilik shakli – atli’qlardi’n’ tiyislilik formasi’
 otlarning o’rin shakli – atli’qlardi’n’ wori’n formasi’
 kichraytirish va erkalash otlari – kishireytiwshi ma’nili atli’q
 kelishik – seplik
 turlanish – sepleniw
 bosh kelishik – ataw sepligi
 qaratqich kelishigi – iyelik sepligi
 tushum kelishigi – tabi’s sepligi
 jo’nalish kelishigi – bari’s sepligi
 o’rin -payt kelishigi – wori’n sepligi
 chiqish kelishigi – shi’g’i’s sepligi
 egalik qo’shimchalari – tarti’m qosi’mtalari’ (jalg’aw)
 kelishik qo’shimchalari – seplik qosi’mtalar
 sodda turlanish – jay seplew
 egalik qo’shimchali turlanish – tarti’mli’ seplew
 jay sepleniw
 tarti’mli’ sepleniw
 ko’plik qo’shimchasi – ko’plik qosi’mtalar (jalg’aw)
 birlik – birlik san
 ko’plik – ko’plik san
 otning shaxs-son qo’shimchalari bilan o’zgarishi – atli’qtin’ betleniwi
 otlarning egalik qo’shimchalari bilan o’zgarishi – atli’qtin’ tarti’mlani’wi’
 sodda otlar – jay atli’q
 qo’shma otlar – qospa atli’q
 juft otlar – jup atli’q
 takroriy otlar – ta’kirar atli’q

qisqartma otlar – qi'sqarg'an atli'qlar
qo'shib yoziladigan otlar – birikken atli'qlar
ajratib yoziladigan otlar – birikpegen atli'qlar
otlashgan so'zlar – atawi'sh so'zler
otlarning uslubiy qo'llanishi – atli'qtin' stillik qollani'li'wi'

Sifatlar – kelbetlikler

sifat darajalari – kelbetlik da'rejeleri
oddiy daraja – jay da'reje
qiyosiy daraja – sali'sti'ri'w da'reje
orttirma daraja – artti'ri'w da'reje
ozaytirma daraja – pa'seytiw da'rejesi
otlashgan sifatlar – atli'qlasg'an kelbetlikler
tub sifat – tiykar kelbetlik
yasama sifat – do'rendi kelbetlik
sodda sifat – jay kelbetlik
qo'shma sifat – qospa kelbetlik
juft sifatlar – jup kelbetlikler
takroriy sifatlar – ta'kirar kelbetlikler
qo'shib yoziladigan sifatlar – birikken kelbetlikler
ajratib yoziladigan sifatlar – birikpegen kelbetlikler

Son – sanli'q

raqam – san
arab raqami – arab sani'
rim raqami – rim sani'
miqdor son – yesapli'q san
sanoq son – sanaq san
jamlovchi son – ji'ynaqlaw san
taqsim son – toplaw san
chama son – shamali'q san
kasr son – bo'lshek san

tartib son – qatarli'q san
hisob so'zlari – wo'lshe'w birlikleri
tub son – dara sanli'q
sodda son – jay sanli'q
qo'shma son – qospa sanli'q
juft sonlar – jup sanli'q

Olmosh – almasi'q

kishilik olmoshi – betlik almasi'g'i'
o'zlik olmoshi – wo'zlik almasi'g'i'
ko'rsatish olmoshi – siltew almasi'g'i'
so'roq olmoshi – soraw almasi'g'i'
belgilash olmoshi – belgilew almasi'g'i'
(jamlov olmoshi) – ja'mlew almasi'g'i'
gumon olmoshi – belgisizlik almasi'g'i'
bo'lishsizlik olmoshi – boli'msi'zli'q almasi'g'i'
sodda olmosh – jay almasi'q
qo'shma olmosh – qospa almasi'q
juft olmosh – jup almasi'q
takroriy olmosh – ta'kirar almasi'q

Fe'l – feyil so'zler

fe'l zamonlari – fe'yildin' ma'ha'lleri
o'tgan zamon – wo'tken ma'ha'l
uzoq o'tgan zamon fe'llari – buri'n boli'p wo'tken ma'ha'l feyillari
hozirgi zamon – ha'zirgi ma'ha'l
aniq o'tgan zamon – ani'q wo'tken ma'ha'l
yaqin o'tgan zamon – jaqi'n wo'tken ma'ha'l
uzoq o'tgan zamon – buri'ng'i wo'tken ma'ha'l
aniq hozirgi zamon – ani'q ha'zirgi ma'ha'l

hozirgi-kelasi zamon – ha'zirgi keler ma'ha'l
 hozirgi zamon davom fe'li – dawamli' ha'zirgi ma'ha'l
 kelasi zamon – keler ma'ha'l
 (aniq kelasi zamon) –ani'q keler ma'ha'l
 kelasi zamon gumon fe'li – boljawli' keler ma'ha'l
 kelasi zamon maqsad fe'li – niyetli keler ma'ha'l
 shaxs(shaxs-son) – bet
 shaxs-son qo'shimchalari bilan qo'llanish – betleniw
 shaxs-son qo'shimchalari – betlik qo'si'mtalar
 fe'l nisbatlari – feyil da'rejeleri
 o'zlik nisbat – wo'zlik da'reje
 majhul nisbat – belgisiz da'reje
 orttirma nisbat – wo'zgelik da'reje
 birgalik nisbat – sheriklik da'reje
 o'timli fe'l – awi'spali' feyil
 o'timsiz fe'l – awi'spasi'z feyil
 bo'lishli fe'l – boli'mli' feyil
 bo'lishsiz fe'l – boli'msi'z feyil
 bo'lishsizlik qo'shimchasi – boli'msi'z qosi'mta
 (ko'chma ma'noli fe'l) – awi'spali' feyil
 ko'makchi fe'llar – ko'mekshi feyiller
 sodda fe'l – jay qospa feyil
 qo'shma fe'l – qospa feyil
 juft fe'l – jup feyil
 (qo'shib yoziladigan qo'shma fe'llar) – birikken qospa feyiller
 (ajratib yoziladigan qo'shma fe'llar) – birikpegen qospa feyiller
 sifatdosh – kelbetlik feyil
 ravishdosh – hal feyil
 harakat nomi – ha'reket ati' feyili
 fe'l mayllari – feyil meyillari
 aniq mayl (xabar mayli) – aniqli'q meyl
 buyruq-istak mayl – buyri'q meyl

shart mayl – sha’rt meyil
maqsad (tilak) mayli – tilek meyil
sinonim fe’llar – sinonim feyller
otlashuv – atli’qlasi’w
otlashgan fe’l – atawi’sh feyil

Ravish – ra’wish

payt ravishi – waqi’t ra’wish
o’rin ravishi – wori’n ra’wish
holat ravishi – si’n ra’wish
miqdor-daraja ravishi – mug’dar-da’reje ra’wish
sabab ravishi – sebep ra’wish
maqsad ravishi – maqset ra’wish
ravishlarda daraja – ra’wishtin’ da’rejeleri
qiyosiy daraja – ra’wishtin’ sali’shti’ri’w da’rejesi
ravishning orttirma daraja – ra’wishtin’ artti’ri’w da’rejesi
sodda ravish – jay ra’wish
qo’shma ravish – qospa ra’wish

Yordamchi so‘zlar – ko’mekshi so‘zlar

bog’lovchi – da’neker
bog’lovchi vazifasidagi so‘zlar – da’nekerlik xi’zmettegi so‘zlar
biriktiruvchi bog’lovchilar – dizbeklewshi da’nekerler
ayiruv bog’lovchisi – awi’spali’ da’neker
zidlov bog’lovchisi – qarsi’las da’neker
sabab bog’lovchisi – sebep da’neker
inkor bog’lovchisi – gezekles da’neker (ga’)
(shart bog’lovchisi)– sha’rt da’neker
(natija bog’lovchisi) – na’tiyje da’neker
ergashtiruvchi bog’lovchilar – bag’i’ndi’ri’wshi’ da’neker
qiyoslash yo’li bilan bog’lanish – sali’shti’rmali’ bag’i’ni’n’qi’li’
sodda (yakka) bog’lovchi – dara da’neker

qo'shma bog'lovchi – qospa da'neker
takror bog'lovchilar – ta'kirar da'nekerler
ko'makchi – tirkewish
sof (asl) ko'makchilar – tu'pkilikli tirkewishler
ot ko'makchilar – atawi'sh tirkewishler
fe'l ko'makchilar – feyil tirkewishler
vazifadosh ko'makchilar – tirkewish xi'zmettegi so'zler
yuklama – janapay
so'roq-taajjub yuklamasi – soraw janapay
kuchaytiruv yuklamasi – ku'sheytiw janapayi'
ayiruv-chegaralov yuklamasi – ayi'ri'w-sheklew janapayi'
o'xshatish-qiyoslash yuklamasi – sali'sti'ri'w janapayi'
(modallik yuklamasi) – modalli'q janapay
taqlid so'zlar – yeliklewish so'zlar
holatga taqlid so'zlar – ko'rin iske yeliklewish so'zlar
tovushga taqlid so'zlar – seske yeliklewish so'zlar
(tub taqlid so'z) – tiykarg'i' yeliklewish
sodda taqlid so'zlar – dara yeliklewish so'zlar
juft taqlid so'zlar – jup yeliklewish so'zlar
takror taqlid so'zlar – ta'kirar yeliklewish so'zlar
undovlar – tan'laq so'zlar
buyruq-xitob undovlari – buyri'q (imperativ) tan'laq
hissiyot (his-hayajon) undovlari – tuyg'i'-sezim tan'laq
sodda undov so'z – dara tan'laq
takroriy undov so'z – ta'kirar tan'laq
modal so'zlar – modal so'zlar

Sintaksis – sintaksis
Sodda gap

so'z birikmasi – so'z dizbegi
teng bog'langan so'zlar – ten' (dizbekli) baylani'stag'i' so'zlar
moslashuv – kelisiw
boshqaruv – basqari'w

bitishuv – jupkerlesiw
sintaktik bog‘lanish – sintaksislik baylani’s
bosh so‘z – bas so‘z
tobe so‘z – bag‘i’ni’n’qi’ so‘z
tobe – ga’rezli
tobe bog‘langan so‘zlar – bag‘i’ni’n’qi’ baylani’s tag‘i’ so‘zlar
fe’lli birikma – feyil so‘zli dizbek
fe’lli so‘z birikmasi – feyil so‘z dizbegi
otli birikma – atawi’sh so‘z dizbegi
gap – ga’p
darak gap – xabar ga’p
so‘roq gap – soraw ga’p
buyruq gap – buyri’q ga’p
undov gap – u’ndew ga’p
gapning grammatik asosi – ga’ptin’ grammatikali’q tiykari’
sodda gap – jay ga’p
yoyiq sodda gap – ken’eytilgen jay ga’p
yig‘iq sodda gap – ken’eyilmegen jay ga’p
gap bo‘laklari – gap ag‘zalari’
gapning bosh bo‘laklari – ga’ptin’ bas ag‘zalari’
gapning ikkinchi darajali bo‘laklari – ga’ptin’ yekinshi da’rejeli ag‘zalari’
grammatik asos – grammatikali’q tiykar
sintaktik vazifa – sintaksislik wazi’ypa
sintaktik ma’no – sintaksislik ma’ni
ega – baslawi’sh
kesim – bayanlawi’sh
ot-kesim – atli’q-bayanlawi’sh
murakkab kesim – qospa bayanlawi’sh
aniqlovchi – ani’qlawi’sh
sifatlovchi aniqlovchi – jupkerlesiwshi ani’qlawi’sh
qaratqich(li) aniqlovchi – u’ylesiwshi ani’qlawi’sh
aniqlovchi aloqasidagi so‘z birikmasi – ani’qlawi’shli’q qatnastag‘i’ so‘z dizbegi

to'ldiruvchi – toli'qlawi'sh
 vositali to'ldiruvchi – qi'ya toli'qlawi'sh
 vositasiz to'ldiruvchi – tuwra toli'qlawi'sh
 to'ldiruvchi aloqasidagi so'z birikmasi – toli'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi
 hol – pi'si'qlawi'sh
 payt holi – waqi't pi'si'qlawi'sh
 o'rin holi – wori'n pi'si'qlawi'sh
 sabab holi – sebep pi'si'qlawi'sh
 maqsad holi – maqset pi'si'qlawi'sh
 ravish holi – si'n pi'si'qlawi'sh
 shart holi – sha'rt pi'si'qlawi'sh
 qiyoslash holi – qarsi'las pi'si'qlawi'sh
 izohlovchi – ayqi'nlawi'sh
 izohlanmish – ayqi'nlani'wshi' ag'za
 hollik aloqasidagi so'z birikmasi – pi'si'qlawi'shli'q qatnastag'i' so'z dizbegi
 qaratqichli bog'lanish – u'ylesiw (izafet)
 otli so'z birikmasi – atawi'sh so'z dizbegi
 kengaytirilgan (yoyiq) aniqlovchi – ken'eytilgen ani'qlawi'sh –
 kengaytirilgan (yoyiq) izohlovchi – ken'eytilgen ayqi'nlawi'sh
 kengaytirilgan (yoyiq) gap bo'lagi – ken'eytilgen ga'p ag'zasi'
 o'rin tartibi – wori'n ta'rtibi
 odatdagi tartib – tuwra wori'n ta'rtip
 o'zgargan tartib – wori'n almasi'w ta'rtibi;
 inversiya – inversiya; wo'zgergen wori'n ta'rtibi
 bir bosh bo'lakli gaplar – bir bas ag'zali' ga'pler
 ikki bosh bo'lakli gaplar – yeki bas ag'zali' ga'pler
 (fe'lli bir bosh bo'lakli gaplar)– feyil bir bas ag'zali' ga'pler
 shaxsi (egasi) ma'lum gap – iyesi belgili ga'p
 shaxsi (egasi) noma'lum gap – iyesi belgisiz ga'p
 shaxsi umumlashgan gap – iyesi uluwmalasqan ga'p
 shaxssiz (egasiz) gap – iyesiz gap
 (otli bir bosh bo'lakli gaplar) – atawi'sh bir bas ag'zali' ga'pler

atov gap – ataw ga’p
 so’z-gap – so’z-ga’p
 (so’roq so’z-gaplar) – soraw so’z-ga’pler
 undov so’z-gaplar – tan’laq so’z-ga’pler
 undalma – qaratpa
 umumlashtiruvchi so’zlar – uluwmalasti’ri’wshi’ so’zler
 ko’chirma gap – tuwra ga’p
 o’zlashtirma gap – wo’zlestirilgen ga’p
 muallif gapi – so’ylewshinin’ ga’pi
 avtor gapi – avtor ga’p
 dialog – dialog
 luqma; replika – replika
 to’liqsiz gap – toli’q yemes ga’p
 to’liq gap – toli’q ga’p
 gapning uyushiq bo’laklari – ga’ptin’ birgelikli ag’zalari’
 undalma – qaratpa so’z; qaratpa ag’za
 (undalma so’z-gaplar) – qaratpa so’z-ga’pler
 (tobelanmagan); mustaqil – g’a’rezsiz
 sodda to’ldiruvchi – jay toli’qlawi’sh
 (sodda otlashgan ega) ???– jay atawi’sh bayanlawi’sh
 sodda izohlovchi – jay ayqi’nlawi’sh
 sodda ega – jay baslawi’sh
 sodda fe’l kesim – jay feyil bayanlawi’sh
 (juft aniqlovchi) – jup ani’qlawi’sh
 qo’shma ot kesim – qospa atawi’sh bayanlawi’sh
 qo’shma izohlovchi – qospa ayqi’nlawi’sh
 qo’shma kesim – qospa bayanlawi’sh
 qo’shma fe’l kesim – qospa feyil bayanlawi’sh
 qo’shma to’ldiruvchi – qospa toli’qlawi’sh
 qo’shma aniqlovchi – qospa ani’qlawi’sh
 sifatdosh oboroti – kelbetlik feyil toplami’
 sintaktik sinonimlar – sintaksislik sinonimler

ravishdosh oboroti – hal feyil toplami'
 ajratilmagan izohlovchi – ayi'ri'mlanbag'an ayqi'nlawi'sh
 ajratilgan izohlovchi – ayi'ri'mlang'an ayqi'nlawi'sh
 ajratilgan hol – ayi'ri'mlang'an pi'si'qlawi'sh
 gapning ajratilgan bo'laklari – ga'ptin' ayi'ri'mlang'an ag'zalari'
 (gapning undalma bo'lagi) – ga'ptin' qaratpa ag'zasi'
 (inkor ma'noli so'z-gap) – biykarlawshi' so'z-ga'p
 otlashgan fe'lli o'ram – atawi'sh feyil toplami'
 (ma'qullash) tasdiq ma'noli so'z-gap – maqullawshi' so'z-ga'p
 ma'noviy aloqa – ma'nilik qatnas
 kirish so'z; (kirish bo'lak) – kiris so'z
 (kirish gap) – kiris ga'p
 (fe'lli o'ramlar; oborotlar)– feyil toplamlari'

Qo'shma gap – qospa ga'p

bog'langan qo'shma gap – dizbekli qospa ga'p
 bog'lovchi yordamida bog'langan qo'shma gap – da'nekerli dizbekli qospa ga'p
 ayiruv bog'lovchisi yordamida bog'langan qo'shma gap – da'nekerli awi'spali'
 dizbekli qospa ga'p
 zidlov bog'lovchilari yordamida bog'langan qo'shma gaplar – qarsi'las dizbekli
 qospa ga'p
 bir vaqtda yuz beradigan inkor bog'langan qo'shma gap – bir waqi'tli' mezgilles
 dizbekli qospa ga'p
 inkor mazmunli bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap – da'nekersiz mezgilles'
 dizbekli qospa ga'p
 bog'lovchi yordamida zidlab bog'langan qo'shma gap – da'nekerli gezekles
 dizbekli qospa ga'p
 sabab-natija bog'langan qo'shma gap – sebep-na'tiyje dizbekli qospa ga'p
 ketma-ket kelgan inkor mazmunli qo'shma gaplar – izbe-iz mezgilles dizbekli
 qospa ga'pler
 inkor asosida bog'langan qo'shma gap – mezgilles dizbekli qospa ga'p
 izohlash asosida bog'langan qo'shma gap – tu'sindirmeli dizbekli qospa ga'p
 teng ergash gapli qo'shma gaplar – ten' bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler

bog'lovchisiz bog'langan qo'shma gap – da'nekersiz dizbekli qospa ga'p
 bog'lovchi ohang – dizbeklewshi intonaciya
 ohang yordamida bog'langan qo'shma gaplar – intonaciyali'q dizbekli qospa ga'p
 ergashgan qo'shma gap – bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 bosh gap – bas ga'p
 ergash gap – bag'i'ni'n'qi' ga'p
 aniqlovchi ergash gap – ani'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p
 to'ldiruvchi ergash gap – toli'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p
 hol ergash gap – pi'si'qlawi'sh bag'i'ni'n'qi' ga'p
 payt ergash gapli qo'shma gap – waqi't bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 sabab ergash gapli qo'shma gap – sebep bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 o'rin ergash gapli qo'shma gap – wori'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 maqsad ergash gapli qo'shma gap – maqset bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 holat mazmunidagi ergash gapli qo'shma gap – si'n bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 shart ergash gapli qo'shma gap – sha'rt bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 zidlov ergash gapli qo'shma gap – qarsi'las bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'p
 ketma-ket ergash gapli qo'shma gaplar – izbe-iz bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler
 bir necha ergash gapli qo'shma gaplar – ko'p bag'i'ni'n'qi'li' qospa ga'pler
 aralash qo'shma gaplar - aralas qospa ga'pler

Bog'lanishli nutq (matn) – baylani'sli' so'ylew (tekst)

murakkab sintaktik butunlik – qospa sintaksislik pu'tinlik
 asosiy fikr – tiykarg'i pikir
 mavzuning mazmuni – temani'n' mazmuni'
 boshlama – baslama (kirisiv)
 asosiy qism – tiykarg'i bo'lim
 yangi yo'l, yangi satr, abzats – taza jol
 ketma-ket bog'lanish – izbe-iz baylani's
 parallel bog'lanish – parallel baylani's
 kontakt bog'lanish – kontakt baylani's

xulosa – juwmaq
tasvir-matn – su'wretlew-tekst
muhokama-matnlar – talqi'law teksti

Tinish belgisi – irkilis belgi

(ajratuvchi tinish belgisi) – aji'rati'wshi' irkilis belgisi
(ayiruvchi tinish belgilari) – bo'liwshi irkilis belgileri
nuqta – noqat
so'roq belgisi – soraw belgisi
undov belgisi – u'ndew belgisi
vergul – u'tir
ikki nuqta – qos noqat
nuqtalar (uch nuqta) – ko'p noqat
nuqtali vergul – noqatli' u'tir
defis, chiziqcha – defis
tire – si'zi'qsha
qavs – qawi's
qo'shtirnoq – ti'rnaqsha

Nutq uslublari – til stilleri (so'ylew stilleri)

stilistikaning asosi – stilistikani'n' tiykari'
stilistik vosita – stillik qural
nutq madaniyati – so'ylew ma'deniyati'
amaliy uslubiyat – a'meliy stilistika
funksional uslub – funkcionalli'q stil
ilmiy uslub – ilimiy stil
rasmiy uslub – ra'smiy stil
kitobiy uslub – kitabi'y stil
publitsistik uslub – publicistikali'q stil
badiiy uslub – ko'rkem a'debiyat stili
poetik uslub – poetikali'q stil
nasriy uslub – prozali'q stil

janrlar uslubi – janrli'q stil
notiqlar uslubi – oratorlar stili
individual uslub – jeke adam stili
uslubiy figura – stillik figura
gazeta stili – gazeta stili
timsollar uslubi – ti'msallar stili
iboralar – turaqli' so'zler
hikmatli so'zlar – ushi'rma so'zler
sitata – citata
ellipsis – ellipsis
epitet – epitet
ocherk – ocherk
badiiy tasvir vositalari – ko'rkem su'wretlew qurallari'
metafora – metafora
antiteza – antiteza
metonimiya – metonimiya
///... – ten'ew
sinekdoxa – sinekdoxa
takrorlash – qaytalaw
inversiya – inversiya
rasmiy ish qog'ozlari uslubi – ra'smiy is qag'azlari' stili
rasmiy hujjatlar – ra'smiy hu'jjetler
rasmiy ish qog'ozlari – ra'smiy is qag'azlari'
ish yuritish vositasi – is ju'rgiziw qurali'
aloqa qog'ozlari – qatnas qag'azlari'
me'yor – norma

Lug'at – so'zlik

lug'atshunoslik – leksikografiya
lug'at turlari – so'zlik tu'rleri
imlo lug'ati – orfografiyalig'q so'zlik
tarjima lug'at – awdarma so'zlik
ikki tillik (tarjima) lug'at – yeki tillik awdarma so'zlik

ruscha-qoraqalpoqcha lugʻat – russha-qaraqalpaqsha soʻzlik

izohli lugʻat – tuʻsindirme soʻzlik

sinonimlar lugʻati – sinonimlar soʻzligi

orfoepik lugʻat – orfoepiyaliʻq soʻzlik

sinonimlar lugʻati – sinonimlik soʻzlik

imlo lugʻati – imla soʻzlik (soʻzligi)

terminlar lugʻati – terminologiyaliʻq soʻzlik

frazeologik lugʻat – frazeologiyaliʻq soʻzlik

shevaga xos soʻzlar lugʻati – dialektlik soʻzlik

MUNDARIJA

S o'z boshi	3
.....	
Qoraqalpoqcha - o'zbekcha lingvistik termi'nlarning alfavit lug'ati	5-22
O'zbekcha – qoraqalpoqcha lingvistik terminlarning alfavit lug'ati	23-
.....	41
Qoraqalpoqcha - o'zbekcha lingvistik terminlarning sistematik lug'ati	41-
.....	59
O'zbekcha-qoraqalpoqcha lingvistik terminlarning sistematik lug'ati	60-
.....	77

Tuzuvchi-muallif:

***A. Sultanova – Ажиниёз номидаги Nukus davlat pedagogika instituti
O'zbek filologiyasi o'qituvchisi.***

O'ZBEKCHA - QORAQALPOQCHA, QORAQALPOQCHA –

**O'ZBEKCHA LINGVISTIK TERMINLARNING
MAKTAB LUG'ATI**

Tex. redaktor U.B.Balimova

Operator N.Nisanbaev

**Lug'at Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti
O'quv-metodik Kengashi Qarori (28 noyabr' 2013 yil №9) bilan nashr
qilishga tavsiya etilgan.**

Ajiniyoz nomidagi NDPI tahririyot-nashr bo'limi

Ajiniyoz nomli NDPI bosmaxonasida chop etildi. 2013-y.

**Buyurtma N -----. Fopmati 60x84. Adadi – 100 nusxa. Hajmi 5 b.t.
230105, Nukus shahri, A.Dosnazarov ko'chasi, 104. Reestr № -----.**

